

(61) s825

~~A13/8/82~~

K34/82

H. M. Mohlabe

b
1
53

1.

1b

Tema ya 2: Go apiša.

Go apiša, go apiša ba bagolo, Ditaba tša go apiša di šetše di tlhalušitšwe pele, bjale ka ge ba bagolo ke bōna bawe ba tsebago batho. Mekgwa le medirō ya bōna, ngwana a ka se ke a tseba selō, o rakiša fēla mmala ya maloba, ka gare ga maloba awe a sa tsebe meotlwa ya ōna. Bathong go na le baloi le mašēka le mahodu, ke bōna ba bagolo ba tsebago batho ba mohuta owe. Ka mabaka awe ngwana o swanetše go kwa batswadi mowe ba swanetšego go mo tšēla mosadi.

Go apiša le go apisetša bana ba banyana.

2. Matswaladi ba apiša ngwana e sa le yo monyana, ke gore ba fo ba ba beeletšitše, ka mokwa owe gore ge ba gola ba fo gola ba tseba gore ngwana yola o beeletšitše ke mokētē. Peeletšo ewe ya bōna ke batswadi ba kwanago, ba banyana bōna ba sa di tsebe. Motlhankana le mosetsana ge ba gola ba tla no kwa batswadi ba bōna ba re mosadi wa gago ke yola mosetsana le yēna ba no mo šupa gore monna wa gago ke yola. Ke molaō wa bagologolo gore motlhankana a tšē mosetsana yo a mo nyakago. Go bjale ka yēna mosetsana o ya mowe batswadi ba gagwe ba re go a yē.

3. Go na le ditsela tše tharo tša go apiša, ke ya kalafo le go bofēla, leina la ngwana wa malome wa gago le kwanō ya batswadi. Motho o alafa ngwana goba go bofēla mosadi, bjale batswadi ba ngwana ba botša ngaka gore yēna ngwana yo ke yēna mosadi wa gago. Ge ngaka e nyaka go mo tšea e a mo tšea, ge a sa rate, e tlare ge ngwana a godile a nyetšwe ba fa ngaka sa gagwe, sa kalafo. Kwanō ya batswadi ke ena e šetšego e tlhalušitše ka mo godimu. Leina ke la ngwana a malome a gago, ba mo rella rakgadi ya gagwe, ka go riale mowe ke gore ngwana yowe o swanetše go apea ga rakgadi a gagwe. Ka baka la gore dikgomo tša go tšea mmagwe di tšwa kgadi. Motho fēla ngwana a ka no bēlēga ngwana a le gona ke moka a mo rēla leina la gagwe, a ka seke a mo tšea ka ntle le gore a mološe.

Bo makgolo, motho a ka alafa ngwana ba bolela gore ke mosadi wa gago le yēna moalafi a dumēla. Ka morago ba kgatlha ke motho yo mongwe ke moka ba tšeiša ngwana wa bona, ge a re o a ya ke moka ba mo šupa yo mongwe. A swanēla go gana, e fēla ba ga makgolo wa gagwe ba na le bujēla pele. Yola le yēna a gola ba mo tšeiša, ba mo šupa yo

/mongwe.....

mongwe, mowe a ka seke a kgotlella, o tla nyaka sewe elego sa gagwe, ka gobane ba ga makgolo wa gagwe a ba mo nyake. Dikgomo tšewe moalafi a go nyala ka tšona wa di gapa, seema sere a le e le tletše la boya le

4. tletše, ke gore tše dingwê dilwana di tla loba, ke mokgwa owe ba kgotlellago ge ba ba šupa yo mongwe. Go bjale ka ngwana wa malome, ge ba ile ba mo nyadisetsa pele ele gore motlogolo o šetše a nyetše, ba swanetše go mo šupa yo mongwe mosadi, ge ba ka goma ba jêla pele go kaone gore ba ga malome ba mofe dikgomo tša gagwe.

Tsela ya bobedi ya go apiša, e seng ya go alafa goba go bofêla le leina la ngwana wa malome wa gago. Monna o fo kgatlha ke mokgwa wa mmago kgarebe, a bona ga botse gore ge nka tšea moredi wa gagwe, ke tla ba ke tšere mong mosadi. Ke moka o loša batswadi ba mothepa. Re nokgona go bopa diolwana tša ka teng ga tšona a di tsebe ke motho, ke gore ya mafsi a e setswale. O ka fo bona motlhatswa o e na le ditlhatswa tša go tsefa, wa bona o mongwe o monyana ditlhatswa tša ōna diswana le tša ola mogolo wa fula wa ja wa kwa digalaka.

5. Monna ke moka o ntšha dikgomo o ya go nyala mothepa. Ngwana yowe a tla a makatša ke mokgwa wa mothepa, wa fapana ke wa batswadi, se-bopêgô o mōna gore o swana le batswadi. Kgopolo e tla gopola gore go bonagala gore moriti wa mosetsana o a betše batswadi madi a gagwe ke a kgababe, ke gore a motlabo. A baka ba le moga mokgwa wa mose-tsana, ba rakisitše fêla seema sa gore ngwana wa tadi re bona ka mma-la. Kudu gore ya mafsi e a setswala.

Bana ba motho a ba swane, lege batswadi ele batho bawe ba šoma-go kudu. Lebaka ke gore, bana ba bangwe ke ba mokgope, ke gore mosadi o dira bana bawe le motlabo wa gagwe. O na le mokgwa o motse wa go šoma le wa go e tswara, o buša ke wa bofêbi (bootswa). Ke mokgwa owe o kwago bare motho a ke a loka a feletša, ke nnete go bjale.

Mosetsana yowe a senago le mowe a yago, ditaba tša gagwe di tse-

6. ba ke batswadi le bawe ba mo nyakago. Ge a ka fo dula lapeng la mma-gwe go fitlhêla a gola dithaka tša gagwe ka moka di bikiwa, yêna a šala a ba bo mmathaka a difele. Batswadi ba gagwe a ba bolabole selo fêla ka dipelo ba tlafo fêla ba bolabola gore ngwana wa rena a ratiwi

Monna goba mosogana, ge a ka fitlha a bolabola le mothepa mabapi le malaô, mosetsana a dumêla, ke moka a robala naê. Ge mosetsana a

/ka ba le.....

ka ba le mpa, monna goba lesogana lewe le mo imišitšego o swanetše go mo tšea. Ke gore batswadi ba tla mo tša gore e šintše ngwana wa rena, a ke mang yowe a swanetšego go motšea. Ka kang le maatla o swanetše go mo tšea. Ge go sena motho yowe a meletšitšego gona ga gona taba, o tla fo dula lapeng la mmagwe, a ka seke a ba le gakwa go fitlhêla a tšofala, mokgalabje yo mongwe o tla ba a tla a mo tšea, ka gobane mosadi a ke a eba le gakwa le baka le le telele kudu kudu.

7. Makgowa ba ile ba fitlha le molaô wa gore, bjalewa bo swanetše go thibêla, mokgalabje yo mongwe wa ga Mohlabe a re morena re a gokwa, bjale taba e we e a imêla. Ka baka la gore gona le basadi ba bangwe ba go befa, ka go riale mowe, ge re nwele bjalewa a re bone le gore mosadi o bifile, re robala naê ra bêlêga bana. Go kwagala gore polêlô ewe e ile ya kwala. Ke nnete go bjale ge motho a nwele letsufi la tswara, kgane ke go kwa gore lentšu ke la mosadi.

Mokgwa o mongwe, ke gore ge batswadi ba bona gore ngwana wa bona o godile, batswadi le ba leloko ba swanetše go no fêla ba bolêla matla a mothepa le medirô wa gagwe. Gore monna yo mowe o tla kgatlhwa ke modirô wa mosetsana. O tla fêla a etêla gae ga batswadi ba mosetsana a nyaka go bona gore e kaba mosetsana a na mōna le mekgwa ya go nyatša batswadi. Wa bona ngwana ba mo roma a phetlagana le go tšama a nguna-nguna, ga se ngwana yo a lokilego. Ngwana yo a lukileng, ge ba mo roma o bone a e ya ka ntle le pelaêlô.

8.

Mosetsana a ka fo nyadiwa pele ga mogolo wa gagwe. Mogolwana a ka seke a tsena ka mowe banyadi ba nego ka ntshe. Le ge gole bjale ba ile ba mo nyala pele ga mogolwane, a ka seke a bikiwa pele ga mogolo. Ke mogolo yowe a swanetšego go loma lerotse pele, go aile gore moratho a lome lerotse pele. Go bjale ka batlhankana ke mogolwane yowe a swanetšego go loma lerotse pele. Go nyala pele ga go ile, go ile mo a ka bikiwa.

Molaô wa diruiwa tša go tlhabiwa, ge banyadi ba nyetše, batswadi ba mosetsana ba swanetše go gadikêla ba kgonyana dithaka, ke gore ba ba tlhabêla pudi bare ke morogo wa bakgonyana, ke gore mowe ba šupa gore diruiwa tša bona tša go nyala ba diamogetše. Pudi e apea ke bakgonyana, ke moka ba tsolela bagogađi. Dikgarebe a dina molaô wa go ja mala, ka gobane ba ka belega bana ba ditlaêla, owe ke molaô wa

9. mothepa yo mongwe le yo mongwe. Mala a seruiwa se sengwe le se se sengwe a ba swanêla go ja. Go ja bakgekolo le mathari a a nago le bana.

Mowe go sa belaetšego, ke gore mosetsana a ka biki wa bjale morato a bikiwa ka morago, empa moratho a ya a ba le ngwana pele, mowe k egore molato ke bolwetšî. Moratho o bogetše mogolwane kôma.

Monn awa basadi, k abaka la basadi ba o ba le baredi ba bantšî le batlhank ana, k ago male mowe lapa le lengwe le le lengwe le na le mosadi, basadi ba a ba belega ke mosadi ka o tee, ba tšwa malokong, fêla ke basadi ba pôô. Bjale mosadi yo mongwe le yo mongwe o na le mokgwa wa gagwe, yo mongwe goba ba bangwe ba tsoga bošego ke gore baloi.

- Go apiša, ge motho a nyaka mosetsana, o swanetše go tlohokomêla kudu, gore ke lefe lapa lewe a swanetšego go tšea mosadi, a seke a
10. kitima go kgatlha fêla ke sebala, ka gobane a ka tšhoga a tsene ka lapeng la moloi. Batho bawe ba swanetšego go tseba lapa la go seloke ke batswadi ba mosogana. Ka baka la gore ge ba tlhakane mabjalweng ba kwa ditaba, ka gobane mosadi yowe elego moloi, ba tla kwa basadi ba motse ba mo reja ka mokgwa owe a ba tlhorišago ka ôna.

Lapa la bobodu, ke bona batswadi ba mosogana ba ka tsebago, lapa la mohuta owe ba swanetše go le ek olga, ka gobane mosadi a ba mo tšeele go dula ba mo tšeele gore a tle a šomi mešomô ya lapa. Le ~~xxx~~ lapa la bolehodu le lona le tseba ke batswadi. Batho ba leka kudu gore ba tšee malapeng a go loka. Le ge gole bjale gona le malapa a go se loke, basetsana ba malapa owe ba ka seke ba gakwa ba tla ba tšea. Tau e ja motlholla, ke gore a retse motlhomong a ka seke a moloysa

- Go fetola, ke gore motho wa fitlha o loša mothepa ka lapeng le
11. lengwe bjale papago mosetsana a tlhanoga a tšei šamosetsana yola, mološî ge a fitlha papago mot hepaa šupa mološî mos et sango mongwe wa lapa le lengwe, taba ewe a e ke e dirêga, mološî a ka seke a kwana nayô, ga mōgô le motšadi wa moset sana ka seke a dumêla, ka gobane lapa a leji lengwe.

Go bjale ka monna, a ja dilô tša motho yo mongwe, motlhang mong a tšona a di nyaka ke moka a šupa motho yola mosetsana, o swanetše go mo šupa ka lapeng lewe a goba a jêla ka n tshethoto ewe, gôna go

lukile. Ge a ka mo šupa ka lapeng lewe a goba a sa jele ka ga lona, mmago mosetsana a ka seke a dumêla, ke nnete le molaô o êma naê. Go kaone gore ba ntšhe dikgomo ba di boetše go mong wa tšôna ka gobane a tsebe gore lapa lewe ba mo šupago goba ke lapa la mosadi wa moloï. Ka gobane boloi ke taba e kgolo ewe motho a ka sekego a e tseba ke sephiri, go tseba gore mosadi wa loya e sege a tia ke dingaka.

12. Papago mosogana o ya kgona go apisetša morwa wa gagwe, bjale ge a pišatša morwa wa gagwe o swanetše go botša batswadi ba mosetsana gore ke mo apisetša morwa wa ka. Le bona ba tla botša moredi wa bona gore o tsebe gore mokete ke monna wa gago, batswadi ba mosogana le bona ba botša morwa wa bona gore mosetsana yola ke mosadi wa gago. Ke moka ba gola ba tseba taba ewe.

Morwa wa mokgalabje yowe ge a ile a hwa pele ga gore a beke mosadi wa gagwe, papago mosogana a na molaô wa gore a dule le mosadi ka baka la gore ke ngwetšî wa gagwe a ka mpa a dula le morwa rragê goba moratho wa mohu. Ge papagê mohu a ka dula le ngwetše wa gagwe, go tsoga lerobo, letsoša ke mmago mohu.

13. Monna yo mongwe wa ga Leake o ile a pišetša morwa wa gagwe kga-rebe, bjale a piša kgarebe e kgolo a bona gore morwa wa gagwe e sale yo monyana. Ngwetšî a re go fitlha bogadi ke moka mokgalebje a re go ngwetšî o swanetše goba mosadi, mosadi a gana, ke moka mosadi a dula le morwa mokgalabje yowe wa lapa le lengwe. Mosadi a ba a ba le bana ba babedi, mokgalabje a tšôša lerobo la gore mosadi ke waka lapa a liji lengwe, mosogana a boetša maoto morago.

14. Mosadi ana maanô, mokgalabje a ôka lethari ga botse, a ba a dumêla go robala le mokgalabje, mosadi yo mogolo mmago mosogana, a re go monna wa gagwe o setlhôla, o reng o tsena ka ngwakong wa morwa gago, lehono o tsebe gore nna a senna mosadi wa gago, wena ke wena ngwana waka. Monna a dira lerobo le mosadi, ba ba ba išana mošate, lekgotla le a êma le mosadi, gore ke nnete monna o setlhôla, lehono o tsebe gore o tla roga ke bana le gona go bôna-gala gore basadi ba barwa ba gago wena o robala nabo. Taba ewe mokgalabje a go e dira e fapane le molaô wa Sesotho. Mosadi yola wa gagwe a napa a gana go robala le monna wa gagwe monna a humêla ngwetšî.

Gona le tsela e ngwe ya go apiša matsatsing a kgale, batswadi ba motlhankana, ba fo fa batswadi ba mosetsana dilô, ba boledišana /ka gore.....

ka gore mokgotse, mokgotse. Ga ba bolele gore re rata ngwana wa bona

- Mafelong bokgotse bja bona ke moka ka morago ba tšea mosadi, ke moka bokgotse bo napile bo ya gola. Ge ba ka fo nyala ka ntle le go bolêla gore mosadi ke wa mang, motlhomong o tllilo dula le monna wa motse, goba morwa wa motse. Kudu basadi ba mohuta owe, ba tšea ke basadi, ka gobane mosadi a ka fo ba le bana ba basetsana fêla, bjale mosadi a tšea ngwetše wa gagwe ke yêna mosadi wa go
15. tlhoka mong. Ge morwa wa motse a sešu a tsena ka ngwakong wa mosadi mokgalabje a ka dula le mosadi ga gona phôšô. Kudu mosadi wa mohuta a ba šupi motho gore a dule naê, ge motse owe o na le barwa ba bantši, yowe a moratago a ka dula le mosadi. Dilô ka moka tša lapa lewe di laola ke mosadi yola a go ntšha dikgomo a tšea mosadi. Taba ewe kudu e tlhaga kudu motseng o mogolo goba mošate lebaka ke gore gona le masogana a mantši.

Go beeletša.

- Ke gore kgale e be ba kgatlha ke lapa la morwa mokete, bjale ka mokgwa owe, ba fo nyala lege mosadi a sešu a ba le ngwana, bare o tla ba bêlêgêla mosadi. Bjale bagologolo ebe ba na le molaô wa go tia, ka gobane ge ba ile ba fa motho dikgomo, mosadi a seke a bêlêga bare teng ga lokwa ga go fele, monna o tla ba a tšea mosadi yo mongwe ka dikgomo tšela, a bêlêga mosadi ba tšea.
16. Go nyala monwana o monyana a go fo diriwa fêla ka bokgotse awa le ga malome a motho o fo e ša pôô e le gore a gona ngwana wa mose-tsana. Dikgomo tšeala ba nyalago ka tšôna le ge a bona gore a na ngwana wa mosetsana o no di šumiša ka mokgwa owe a ka kgonago ka ôna, fêla o swanetše go tlhokômêla gore a tšea mosadi ka tšôna gore beng ba dikgomo ba tle ba hwetšane mosadi.

- Kadimô, kadimô le yôna e dira gore motho a tšea mosadi. Motho o swara ke molato, ke moka o ya ga motho yo a dima kgomo, ka moswana wa moswara o a dima bjale bjale. Ka morago mo adimi o botša mong wa ditseka gore a kena se nka go fang wena lebella letolo ke le, ge mong wa dikgomo a kwana le taba ewe ke moka wa leboga, o kha thoma go napa a nyala, ge a sa kwane le taba ya letolo, o bolêla gore ke dikwile o tlare ge a kgatlhane le motlhoka wa gagwe la mpha
17. manamane a ka. Dikgomo tšea tša kadimo motlhang a nyalago ke moka di tsena mo nyalong.

/Ke moka.....

Ke moka o beka mosadi, ngwana wa mosadi yowe wa motho. Motlhang owe ngwana wa ngwanenyana a belegago, ba tsibisa ba nyadi gore mosadi wa lena o belegile, ke moka ba leboga ka go ntsha pudi, ba bolaela mosadi wa bona ba ba ba mo sogela thari, ya gore makgolo wa bona a pepule mosadi wa bona ka yona, a seke a wisa mosadi wa bona a re a na thari.

Ge mosetsana a godile, bjale a e ya go bolla, batswadi ba mosetsana ba dira bjale ba rwala ba yo bega ba kgonyana gore mosadi wa lena o ya go bolla. Bakgonyana ba ntsha pudi, ke setlhatlhe sa mosadi wa bona. Ba sogela mosadi wa bona kgoko, mowe mokgopa wa pudi e ngwe le e ngwe ba fo soga. Ba mo logela mokgose, kgwale ya mosetsana yowe le yona go gobella yena. Ge a gobella o ntsha pudi.

18. Ge a lugile bjale batswadi ba mosetsana ba dira bjale bja bontsi ba rwala ba isa ga mokgonyana ke bjale bja go bitisa dikgomo, ke mola le mokgonyana a ile a nyala pele ga bjale bja ba swanetse go dira ba rwala ba isa, bjona bo tla metlhaleng ya dikgomo.

Lebaka lewe ka moka monna yowe a swanetsego go tsea mosadi e su ba mo'isa gore a yo bona mosadi wa gagwe. Ka morago ga mo ba nyetse ke gona monyadi yo mongwe wa mo gae, a tla go ya le mosogana go mo supa lapa la makgolo wa gagwe, ba mu'isa ka pudi, pudi ewe bare ke pudi ya kgata lapa. Ke moka go tloga mowe mosogana a ka fo ya go bone mosadi wa gagwe, ka lebaka le a le ratago. O swanetse go fepa mosadi wa gagwe, go fitlhela mosetsana a gola a bea a beka a ya ga bolesogana

- Mosadi o bikiwa ka dikgomo tsa go a dingwa, mosadi a tla a bele-ga batlhankana fela. Batswadi ba swanetse go supa mong wa dikgomo
19. ngwana wa pele gore mosadi wa gago ke yono, ba bolabola ka motlhankana, o swanetse go dumela, motlhankana o tla tsea mosadi a ba belagela mosadi. Taba ewe a e fele ka bana ba monna le mosadi fela le ka ditlogolo tsa bona e a fela goba ditlogolwana. Lege mogolo wa bona a saka a ba le ngwana wa mosetsana bo ngwanabo ba ba nae, ba fo tsea mosadi molato wa tswa ka kgoro molato wa batswadi ba bona.

Taba ena ya go nyala ka dikgomo tsa kadimo, ke taba e e atilego magareng a basotho. Motho o fo bona a e tla wa kwa a bolela gore wa tseba batswadi ba gago ba ile ba ja dilo tsaka bare ba tla mpha mosadi lehono ke tlile ga gago, ke nyaka mosadi wa ka. O swanetse go mo fa mosadi batswadi ba gago ba go sietse molato owe. Le wena o ka

dira ge o ka kwa ba go botša gore thoto ya papago e ga mokete, o ka butšiša ba go fa.

20. Monna yo mongwe wa ga Sekgobela, o be ana le dikgomo, bjale monna yo mongwe wa ga Sebaše a adima dikgomo ga Sekgobela a mo šupa le-tolo, ba kwana. Ka dikgomo tšewe a ya a tšea mosadi ka tšona. Mosadi a fitlha a bëlêga bana ba babedi ba basetsana, ke moka ba mo šupa mosadi, ka morago mosadi a tšea ke ba bangwe, ba mo šupa moratho, moratho le yêna a goma a tšea ke ba bangwe. Mong wa dikgomo a fitlha a re go Sebaše o swanetše go mpha tša ka, mokgalabje, a re teng ga lokwa ga go fele, ke tla go fa mosadi.

Sebaše a tšea dikgomo tša moredi wa gagwe a tšea mosadi, a ra mosadi a dira bjälwa a iša ga Sekgobela a ba botša gore ke yêna makgolo wa lena yo, Sekgobela a leboga a tlhabela makgolo wa gagwe pudu Sekgobela a hwa, ka morago Sebaše le yêna a hwa. Mosadi yola makgolo wa Sekgobela a bëlêga ngwana motlhankana wa setlaêla yaba ke moka ke wa mathomô le wa mafello.

21. Morwa Sekgobela a ya ga Sebaše a re ke wele kwaleng ya methela ya dikgomo tša papa. Barwa ba Sebaše bare wa kwala lapa la gago šele, bjale wena o swanetše go lebella morwa wa mokgekolo yo ke yêna mosadi wa gago. Bušuwana bo ya tswenya, motlhankana a ka a tšea mosadi.. Ka go letela ga monna ge a tlo tšea mosadi ditlhatse ka moka tša hwa.

Lapa ga le jî lengwe, bjale Sekgobela a iša molato kgorong. Banna ge ba a tlhola molato ba hwetsana gore Sekgobela le o be o na le ditlhatse o be o ka seke wa dira selo ka gobane lapa lewe le go le banego a lena selo. Ditaba tšewe di fitile le bagologolo, e ka-be go be gona le selo ka mowe lapeng lewe, o be o swanetše go tšea sa gago. Ele gore ba ile ba leka ka maatla gore bala ba lela lapa ba swanetše go ntšha dikgomo ba fe Sekgobela, ba hwetsana gore a go kgonege.

22. Molaô ena wa kadimo ya dikgomo matsatsing a bo lehono o bothata, kgathe kgale o be o lukile, bare boya kgomo ke bo boya kgomo. Kadima-nô yôna e sa fo ba gona, bjale moadimê o swanetše gore a š makgoweng a yo šoma a reka dikgomo, gore a boetšetše mong wa tšona go ena le gore a be a sa mo tshepiša gore o tla mmêlêgêla mosadi, lege ele barwa ba monna. Ka gobane bana ba bona ba ka seke ba tla ba kwana le

gona go bothata go lefa molato wa mohuta owe ka gobane ke motheko wa motho.

23. Taba ya bobedi batswadi ba swanetše go lesetša mosetsana a gola, mosogana yowe a mo lošago ebe ele gore yēna ka noši wa mōna, go dumele mosetsana gore wa mo rata. E seng go etša kgale ba goba ba diō go šupa gore mosadi wa gago ke yola. Mowe ba sa fo dirago ke ga malome wa gago. Empa molaō wa sesotho ke gore ngwana a š mowe batswadi ba motšago. Ka baka la molaō wa sekgowa, ngwana a dumele mowe batswadi, ba ratago gore a tšeiwe gona. Empa lega gole bjale matsatšing a bo lehono, tlhalano e ngata gagolo, ele gore ba kgethile banna ka noši, kganthe kgale tlhalano e be e sa tlala ka mokgwa o.

Go nyala masea, taba ena e sale gona empa matsatši a bo lehono re kare dikgomo tša go nyala masea, eka ke dikgomo tšewe motho a di fišitšego, ka baka la gore mosadi a ka fo re go gola ke moka a tla a tlhanoga. Ke bana ba ba sa tswalegago, bana ba bangwe ba sa fo dumela mowe batswadi ba motšago gore, re ile ra ja dilō tša motho ka leina la gago, ka go riale mowe o swanetše go mo apešla, ke moka a dumela fšela a ba tlala bana ba mohuta owe.

24. Kgale e be ba sena taba le bo botse bja motho, taba/kgolo^e ewe ba goba ba e nyaka, ke motho yowe a nago le dikgomo, ga go kgathalege goba ke mokgalabje goba segōle, goba setlašela, kgane ke ge ana le dikgomo, ba mofa mosadi ke moka a nyala mosadi. Mosetsana le yēna a ka seke a gana ka gobane batswadi ba dumela gore a mo tšee. Ba tla motša gore o ka seke wa sepela e meputše. Monna wa sefofu le yēna o a tšea kgarebe kgane ke ge batswadi ba mosetsana ba bona gore o na lešaka la dikgomo ke moka ba mo fa mosadi.

25. Kgafelo ya mosetsana gore a tšeiwe, ena ke taba ya ngwana wa malome wa mosogana. Ka gobane ngwana wa mosetsana wa tseba gore o swanetše go tšeiwa ke ngwana wa kgaitšedi wa gagwe yowe elego motlogolo, gore motswala wa gago o nyaka mosadi, ka go riale mowe basadi ba gago bona ba gona, re nyaka dikgomo tša go tšea makgolo wa gago. Motlogolo ge a na le dikgomo o swanetše go nyala, ge a sena tšo batswadi ba fetola ba ga malome a mosogana gore rena re sale bona. Ka go riale mowe, ke gore batswadi ba kgope ba swanetše go tšama ba bapatša moredi wa bona ga monna yo a nago le dikgomo. Ba ga malome wa mosogana a ba na phōšō ka gobane ba ile ba bega bjale gwa tlhoka dikgomo /tša go nyala.....

tša go nyala, le bona e be baka seke ba kgona go ruwa kgope. Ge motlogolo a go dile ge a nyaka mosadi o tla fo ya a tšea. Yola a ilego a nyala ke moka ke mosadi wa gagwe, o swanetše go tlohokomela mosadi wa gagwe go fitlhela a gola, ke moka a meka.

26. Kgogo ya tshadi a e leke, go leka kgogo ya mamokokonope. Ka go riale mowe le ge mosetsana a nyaka mosogana a ka se ke a bola gore ke nyaka mosogana yo gore a ntšee. Mowe o ya go wa bona gore mosetsana o nyaka mosogana, ke ge ba kgethana, ke moka mosetsana a kgetha mosogana, ele gore bona beng ba gopola gore ke papadi. Mowe ke mowe o ka kwa mosetsana ga a ena le bagwera ba gagwe a bolêla gore ngwana wa motho yo ke mo nyaka bošego le mosegare e ka ke mo a ka napa a ntšea. Batswadi ba gagwe a ka seke a ba botša gore mokete ke a mo nyaka. Yowe o kwago a bolêla gore mokete ke a mo nyaka o tla hwetšana gore ke ngwana yo monyana wa go tlhoka tlhologanyô ka maatla.

27. Mosogana ke yêna yowe a ka kgatlhago ke mosetsana, ke moka a bo- labola naê, yare ge ba kwane ke moka mosogana a ya a botša batswadi ba gagwe gore ke nyakana le ngwana wa mokete. Bjale ge batswadi ba mosogana ge ba nyaka lapa lewe, ba tla motša gore naa le kwane, ke moka a dumêla gore ee. Ke moka ba ntšha pudi ba roma sebaka sa go tlhotla diteba batswading ba mosetsana, gore re kwa ngwana wa rena o re o kwane le ngwana wa lena. Bala le bona ba butšiša ngwana wa bona le yêna a dumêla, ke moka batswadi ba mosetsana ge ba nyaka lapa la bo lesogana ba amogêla pudi. Ge ba sa rate ba fo gana a goma le pudi.

Tumêlêlê ka moka e matsogong a batswadi ba gagwe, batho ba go a- piša, kantie le bawe ba nyadiwago ba sešu ba bêlêgwa. Batswadi ba mosetsana ba kitimiša bakgonyana gore ba nyale ka pele, le bona ba kitima ka mokgwa owe, ka baka la gore le bona ba nyaka go fetetša dikgomo pele. Batswadi ba mosogana ba swanetše go nyakêla mammuwi wa dikgomo, le banna ba babedi gore ba nyala mosadi yowe. Mammuwi wa dikgomo o êta pele ga dikgomo o nyala mogadibô wa gagwe. Motlhomongwe motswadi wa mosetsana o nyaka gore ba-kgonyana ba nyale ka pela ka baka la gore o nyaka go ja dikgomo tša bana ba gagwe, a sapela. Ba- kgonyana ba swanetše go phakiša go nyala ka molaô wa makgolo wa bona.

28. Tsibišô ya mosogana gore o godile, a nyaka go beka, bogologolo masogana le dikgarebe e be ba sa bekane e sale ba banyana e be ba gola ba dula bogope. E seng matsatšing a bo lehono ba bekanago e sale ba /banyana.....

banyana. Mosogana o be a gola, a ba monna yo a tiileng. Selo sewe se tla go šupa batswadi gore ngwana wa bona o godile, o betla segapa ka lona ka mabanyana wa le tia, le bošego a robale o lala a tia bošego ka moka. A diš kata ke boroko bjale ka ge o tseba gore boroko ke dira. Ke moka o dira bjale bošego bjo bongwe le bjo bongwe.

Batswadi ba swanetše go bona gore ngwana wa bona o godile o nyaka mosadi, ba lukiše tša go mmekela mosadi. Ba mo fa selo a ya ga makgolo wa gagwe go kgopela sego sa metsi. Ge ba ile ba bolela gore re go nyaka sa gore le gore sepela o nyakela re tle re go fe mosadi wa gago, ke moka wa goma o botša batswadi ba gagwe, ke moka ba mofa dilō tšewe, wa diša bjale ba moga fela mosadi wa gagwe.

29. Ge papago ngwana a saka a tlhōkōmela morago ngwana o tla mo dirēla molato, o tla robala le mosadi wa mongwe ke moka a mo imiša, gana mowe ke gore molato ke wa papago kgope, ka gobane a ka a tlhōkōmela gore ngwana wa gagwe o godile o nyaka mosadi. Bakgalabje ebe ba tlhōkōmela kudu ge a ka kwa gore ngwana wa gagwe a robale bošego a leka ka maatla gore a tšešle morwa wa gagwe mosadi pele ga gore a dire phōšō.

Dikgarebe le tšona, ge a bona gore lebaka la gagwe la gore a bikiwe le a mo feta, bagwera ba gagwe ba bikilwe, yēna o šetše ele bomma thaka a difele. O dirēla batswadi ba gagwe mokgwa, ge ba mo roma o fo dula, ka tšatši le lengwe le go šila a šile, o fo tsoga a dutši, ge ba mo lediša o fo homola, motlhomong a fetola ka gore a ke ne monna goba ngwana yo ke mo šilelago, ke rego o tla ba alla, ge e le monna mosadi yo mongwe a šilele monna wa yo mongwe.

30. Ka mabanyana ke moka modirō wa gagwe ke go tia lekope, a nyake go tšea magane le ba bangwe. Ka tšatši le lengwe a ka fo tsoga a šila buušwa, ke moka a tlhatle pitša ke moka ya bela a sake a faga, mmagwe a ba a faga. Batswadi ba mothepa bona ba swanetše go bona gore ngwana wa bona o nyaka go bikiwa ba rome sebaka sa bona gore see, ga batswadi ba mosoga go ba tsibiša gore rena ka mono a re kwane le mosadi wa lena, ka go riale mowe le swanetše gore le tle le mo tšee o tenne ke bogope.

Taba ya motlholo, motlhang monna wa gagwe a tlilo go meka, ka tšatši lewe a mo tšego ka lona, ge ba e tšwa ba dula lapeng ba molaya, ke moka mothepa o thoma go lla. Mogopolo wa batho wa gopola /gore wa.....

gore wa kgenela, ke nnete re tla rialo ka gobane o be a tswenya batswadi. Mosetsana yo mongwe o kile a re a bikiwa a seke a lla, mokgekolo yo mongwe a re go yêna o setlaêla o reng o sa lle, lla ka maatla, ke molaô wa bagologolo, re fore re tlhalefa ra hwetšana ba lla ge ba eya bogadi, ke moka mothepa wa thoma go lla, e noba go tloša leša la
 31. gore go bothata ge o tloga lapeng la mmago o e ya lapeng la mmago mongwe.

Bogope bja mosetsana wa go selošiwe, mothepa yo ge a bona gore bagweta ba gagwe ka moka ba bikilwe, bjale yêna ke lešalla. A ka dira lekope a letša bjale ka ba lošiwa, empa ga gona selo sewe batswadi ba swanetšego go mo dirêla. Ka gobane bona ba ka seke ba kgona go tsama ba mo adimêla yôô, motho a sepôô yêna ka noši o tla seponêla. Ele gore batswadi bona pele dia baba bakeng sa madimabe a ngwana wa bona. Mafelo melaô ka moka ya bokgarebe o tla e tlogêla, a thoma go nwa bjalwa le ba bagolo, ka gobane dikgarebe tša kgale ebe disa nwe bjalwa. Batswadi ba ka seke ba kgona go mokgala gore keng o e nwa bjalwa.

Mothepa o se neetše go nwa bjalwa, ka go riale mowe o se neetše gore monna yo a bolabolago naê ka tša malaô o tla mo fa. Ge mosetsana
 32. a ile a ima, monna yo we a mo imisetšego o swanetše go napa a mo tšea, ka gobane batswadi ba tla bolela gore o sintše ngwana wa rena, lehono o gopola gore o tla tšea ke mang, ke moka monna o ntšha dikgomo tša go nyala mothepa. Monna ga e ya ga mothepa wa mohuta owe o swanetše go e kgopola, ka baka la bjalwa, ga gona kgopolo ewe motho a ka e kgopolang.

Taba ena ya bogope bja mothepa a ya tlala ka maatla. Gobe gona le mosetsana yo mongwe wa ga Sebaše, mosetsana yo motse kudu, bjale ana le bolwetši bja mokotogane. O ile a lošiwa e sale yo monyana, mološi a ba a tliša ditsekanyana, ka morago ke ge a tsena ke bolwetši bjowe, bjale monna a seke a kgona gore a ka mo tšea ka baka la bolwetši bjowe. Ka moka bagwera le baratho ba gagwe ba bikiwa, a gola a ba a feta mowe a swanetšego gore a be ana le monna. Mokgwa wa gagwe
 33. o be a dio bolabola gore nna a ba nthate, e šita ba ratho baka bana le bana, a bona monna a nyaka go diô goga, le ga ele gare ga batho o be a fo dira. Banna ba tšhaba go ya ka gobane ge o be o ka mo imiša o be o ka ba le molato, ka gobane o be a sa tsebe le gore ngwana
 /ke selo.....

ke selo mang a mo seleka o tšela go nyaka go bolaya ba dio a mo gisa.

Go bolabola le motlogolo wa bona mabapi le mothepa yowe elego lešalla, ke ge a swanetše gore a tšee ke motlogolo, gona batswadi ba mothepa ba swanetše go ya ba bolabola le kgaitšedi ya bona gore oreng ka mosadi yo, o swanetše go mo tšea le ge o sena dikgomo o tla fo di bona wa re fa, ke moka kgaitšedi ya gagwe e tla kwela ngwana wa kgaitšedi, ya gagwe botlhoko, a dira gore ngwana wa gagwe o swanetše go tšea motswala wa gagwe. Lege a sena ngwana wa motlhankana, o swanetše go mo tšea gore a tle a be a mo apešla, monna yo mongwe o tla

34. fitlha a tsena ka ngwakong wa gagwe. Ke moka o rotše batswadi ba mothepa kōma.

Nyalo ya matsatši a bo lehono. Bjale ka ge go tlhalušitšwe gore ba kgale e be batswadi ba lošana ka ntle ga bana, le matsatšing a bo lehono taba ewe e sa fo dirēga, empa a batlala kudu bjale ka ge bogologolo e be e le molaō. Mosogana a ka foya borwa go bereka a šia a sešu a apiša kgarebe, bjale a re ge a le makgoweng a ngwalla batswadi borifi a re nnyakeleng mosadi, empa ba swanetše go mo fetola ka gore ke moredi wa mang yowe o mo nyakago, yēna mong a tlhaloša, ba kgona ba roma kgaitšedi ya mosogana gore yo mo apiša.

Go bekiwa, ge mosogana ele le gwaragwara, batswadi ba mosogana ba bona gore mothepa o godile, mathaka a gagwe ka moka a bikilwe, batswadi ba mosogana ba ngwalla mosogana mangolo a gore a boš gae, a

35. seke a bakwa, batswadi ba swanetše go tšea mosadi, ke moka ba gome ba mo tsibiše gore mošadi wa gago re bikile boya gae ka pele.

Ka pišo, mosogana matsatši ana, o a piša mosadi ka noši, ge a kwane le mosetsana ke moka o botša batswadi ba gagwe gore ke kwane le mokete. Ke moka batswadi ba nyakšela le motho ba mo romela ga bo mose-tsana a tswere ponto go tsibiša batswadi ba mosetsana gore ngwana wa rena o re o nyakane le ngwana wa lena. Ka go riale mowe ba yo tlhotla batswadi ba mosetsana gore ba kwane le taba ewe, ge batswadi ba dumšela ke gona ba ka kgonago ba ntšha dikgomo tša go ya gonyala.

Taba ena ya go apisetša kudu kudu e šetše e dira ke bahetene, majakane bona a ba kwane nayo. Gona le taba e ngwe, yōna le bona ba e dira, ke gore ke taba ya mabapi le barwa ba mosadi, ke gore ge mogolo

36. a ka ya a loša mosadi batswadi ba ba ba nyala ke moka, mogolo a hwa a sešu a beka mosadi, moratho wa gagwe o swanetše go šala a beka mosadi. /Le ge ele.....

Le ge ele mosadi wa moratho, mogolo o swanetše go meka a dula nae, ka gobane moratho e šu a ke a dula le mothepa, go ile ge nke o kile a dula le mothepa.

Bahetene, bona ba sa swere mokgwa le tsela ya bagologolo, le bona bana ba bona ba dumela mowe ba kwago batswadi ba dumela. A okwa ba gana le yēna o a gana, a botša mosogana gore e be ke go nyaka bjale batswadi baka ba gana, nka seke ka kgona selo.

Batswadi ba bana, tlhokomelo godimo ga bana ba bona. Papago mosogana, o swanetše go nyakella ngwana wa gagwe mosadi, ke gore ka go riale mowe o bona gore ngwana wa gagwe o godile a ka ba a mo dirēla molato. Bjale ka ge ditaba di tlhalušitšwe temeng ya 108 mabapi le
37. bogope bja mosogana. Dikgomo tša baredi batho a se dikgomo tša batswadi ke dikgomo tša dikgaitšedi tša bona, ke mowe batswadi ba tlhokomelago kudu gore ba seke ba sinye dikgomo tša go nyala baredi ba bona, ka gobane ba tlhankana ge ba godile ba ka tla ba tswenya batswadi ba bona. Ke taba e kgolo ewe batswadi ba swanetšego go e tlhokomela gore barwa ba bona ba tle ba hwetšane basadi.

Motlhankana ge a godile a bona gore mathaka a gagwe ka moka ba tšere basadi yēna o šetše ele legakwa, o swanetše go tsibiša batswadi ba gagwe ka go tša sekgapa, ka morago ga sona ge a bona gore batswadi a ba mo tlhokomele ke moka e tšama a dira melato basadi ba bangwe. Melato ewe o dirēla batswadi ba gagwe. Ba swanetše go leka ka maatla gore ba mpe ba tšame ba kolota dikgomo ba tšeise morwa wa bona. Go
38. ena le gore ba tšame ba kolota tša go lefa melato ya ngwana wa bona. Mosogana o imēla ke ngwako o nyaka mofokatšī. Ge ba hwetšane dikgomo tšewe ba ka nyalago mosogana mosadi, bjale ba boledišane gore mosadi ba ka mo nyakela mopedi wa mang, ke moka ba tšeile mosogana, ba tla bona mekgwa ka moka e fela.

Ge monna ana le bana ba batlhankana le dikgaitšedi, mogare ga bana ba gona le bagolwane le baratho. Bjale ngwana yo mongwe wa bona yo monyana a nyaka mosadi, batho bawe ba swanetše go bolabola ditaba tša ngwana yowe ke batswadi gamōgō le mogolwane wa gagwe wa motlhankana le kgaitšedi ya bona le ba bangwe ba leloko ba swanetše goba gona. Malome wa mosogana ga ale kgaufsi le yēna o ba gona, ke moka ba bolabola ditaba tša ngwana. Baratho le dikgaitšedi tše dinyana ga ba
/swanēla.....

swanêla gore ba be gona mowe ditabeng ka gore ke ba banyana.

39. Kgaitšedi ya bona motlhomong a ka seke a ba gona, empa ga gona taba ditaba di swanetše go bolwabolwa. Kgane ke ge gona le bagabo papago mosogana bjale ka bo rangwane le boramogolo ba le gona. Mowe kgaitšedi ya bo mosogana a swanetšego goba gona ke ge dikgomo di tšwa di ya go nyala mowe o swanetše goba gona, kudu yowe dikgomo di tšwago yêna, ke yêna yowe a swanetše go isa dikgomo tša gagwe go nyala mamui wa gagwe.

Go bjale ka motlhang owe dikgomo di tšwago, ke gore, kgadi e swanetše gore ebe gona ga mōgō le ba leloko le yêna yowe dikgomo dillego tša nyala yêna. Bjale kgadi e tlilo bega badimo gore dikgomo lehono di a tšwa diya ga mokete go nyakela metsi, ke molaō wa gore le bona batsebe. Tšatši lewe malome wa ngwana o swanetše goba gona go bona ge dikgomo tša motlogolo ga di tšwa. Mmago lesogana o swanetše go ba gona le yêna a kwe gore dikgomo tša moredi go tšwa tše kae.

40. Ke molaō wa gore a butšuwe, ditaba dire pele le morago, motho yowe ba senago taba nae ke sebaka, yêna o fokwa ge ba motša ge ba mo roma bare tšea selo se o yore ka sona. Ke mowe a yago a hwetšana botlhatse. Molaudi yo mogolo mona dipolelong tša go tšea ke kgadi, mowe a bolabolang ba swanetše go dumela gamōgō le malome wa mosogana ge a ka bolabola gore yowe motlogolo, mowe waka a o dumele gore a yo tšea mosadi mowe ba mo kwela, kgadi le yona e bjale.

Kopanō, mowe kopanong ya bona ge ba ile ba bolabola ba kwana gore mosogana o swanetše go nyala moredi wa mokete go lukile batswadi ba swanetše go boledišana le batswadi ba mothepa. Ge ba ile ba dume-lana ke moka go fedile ba tsena ka lapeng ba nyala. Mosogana a bene taba nae, yêna ba tla fo mo šupa gore mosadi wa gago ke yola. Motlhomong bare go yêna a mo gare ga basetsana ba o rata mang ke moka a re ke nyaka yo.

41. Go bjale ka ge ga malome wa mosogana gona le bana ba basetsana, bjale mowe go tšea ngwana wa pele wa motlhankana, baratho ba ka seke ba ya go tšea mosadi mowe. Mowe gare ga basetsana bawe, o gona yowe a retšwego leina la mmago mosogana, ke yêna yowe a swanetšego go tšeiwa, o ya ga rakgadi wa gagwe.

Ka morago ga mo yowe a reletšego rakgadi wa gagwe, a bikilwe,

/ka baka.....

ka baka la gore ngwana wa rakgadi wa gagwe ebe e sale yo monyana, yo-we a mo tlhatlhamago o swanetše go tšea ke ngwana wa rakgadi wa gagwe. Ke gore molaō ngwana yo mongwe le yo mongwe ge a tšeiwa, ba swanetše go fšla ba botša kgadi gore re tswenya ke masogana, ke moka a fetola, ge a bona gore e šu a fš gola o bolela gore a tšeiwe, ebe gona mosogana yo a mo nyakago a ka kgonago a mo tšea. Ge a bona gore ngwana wa gagwe o godile, o a ba botša gore ke tlilo mo tšea.

42. Bana ba motho, ke gore bana ba motho bjale ka ge gona le bagolwane le baratho, mogolo wa motlhankana o swanetše go tšea dikgomo tša mogolo wa mosetsana ~~wa~~ a yo tšea mosadi ga malome wa gagwe. Mosadi yowe e tlilo ba mosadi yo mogolo ke gore setima mollō, ka gobane ke ngwana wa malome wa gagwe.

Kgano, go mogolwane a gana go tšea mosadi ga malome wa gagwe gona ke gore batswadi ba mosogana ba swanetše go bitša ba leloko la gabo gore ba tle ba kwe gore molato keng, ka gobane motato wa gagwe a ka seke a kgona go tšea mosadi wa malome wa gagwe mogolo wa gagwe a le gona. Ba ka tla ba šita go loma dipheko, ge a ile a ganšla ruri, ge moratho a rata a ka ya a tšea mosadi yola, fšla o swanetše gore a re go tsena, mogolwane a lafe mosadi, gore a seke a bšlšga bana ba go se tsebaletšege. Kalafo ke gore a robale le mosadi.

43. Mosadi yo a tšeiwago ka dithoto tša batho, ke mosadi wa kgoši, yšna kgoro e ngwe le e ngwe e swanetše go ntšha šelo, ke moka ditšwe tšo tšea mogatša kgoši. Mosadi yowe ke mmago setšhaba, ke yšna mohumagadi. A tšeiwi ka dikgomo tša go tšwa ngwanana. Ke yšna yowe a reng, motlhang a tsenago ka kgōrō ya mošate ba tima mellō, ke moka ba gotša ka lapeng la gagwe, ba ya barumaša ka ntshe.

Monna wa basadi, ke gore molaō owe wa setima mollō a se mosadi wa kgoši fšla. Monna a ka fo tšea basadi ba babedi goba ba bararo, ka morago a ya go tšea ngwana wa malome wa gagwe, bala basadi ba swanetše go tima mellō ya bona ba š ba rumaše ka ga mosadi yo mogolo, go šupa gore ke yšna yo mogolo mo motseng.

- Monna wa lapa, ge a nyaka go tšea mosadi wa bobedi goba wa boraro o swanetše go botša mosadi wa gagwe ge eke dikgomo tšewe tšo tšea go
44. mosadi di tšwa moredi wa mosadi yowe, ke moka ba kwane, ge mosadi a gana monna o swanetše go lešetša. Ge dikgomo ele tša go tia phatla ya monna gona a gana taba, go mo tša gona a ka fo bolela, a kwa a gana /ke moka.....

ke moka a motlogela a le bjale.

Monna o swanetse go losa mosadi a seke a ba botša, ba tla šala ba dikwa kowa ditaba di lukile. Ka gobane a ba botša gore ko apiša moredi wa mokete, ba ka tloga ba ya ba loma mosetsana, gore a gane monna yola. Ge dilō tša gagwe di tšwa o swanetse go bitša bo morwa rragē, mowe le ge basadi ba saka ba tseba gore ke kgomo tše kae tšewe diilego go nyala mogadikane wa bona ga gona taba. Motho yo a ka tse-bago sephiri sa monna ke kgaitšedi ya gagwe, ka gobane le go apiša o tla roma yēna.

45. Monna goba o nyaka go tšea basadi ba bantši ka lebaka ka letsee, ga gona tibēlō mowe tabeng ewe, ke gobane yēna ka noši o e tshepile gore o tla ba nyala. Empa e dioba taba ya buima kudu. Ga se gantši e diregago taba ya mohuta o. Le ge monna a nyaka go tšea basadi ba bantši o swanetse go ka banya mephathō, e seke ya ba mphathō ka o tee, ba ka seke ba tšhabana.

Kudu kudu molaō o o tletšego ke gore monna le ge a nyaka go tšea basadi ba bantši, o swanetse go thoma a tšea mosadi ka o tee, ke montšha thakeng, a dule le yēna go fitlhēla a eba le bana ba bararo, a kgone a piša mosadi wa bobedi. Yola monyana o tla tšhaba yola mogolo. Mosadi wa mokokotlelo, ke mosadi wa mafello le yēna monna ka lewe lebaka o tlabana a tšofetše.

46. Methepa ya matsatši a, a ba sa dumela gore ba tšee ke mokgalabje, a mo dire gore ke mosadi wa mokokotlelo. Ba špa bakgalabje ka gore ke motšwa o šitšwe goba seripa sa lesaka, ba nyaka lesaka la go tlala, ke gore lesogana. Bana ba bahetene bona ba sa fo dumela, ka baka la gore batswadi ba bona ba sale tseleng ya bakgale.

Ge ba babedi ba kwane ka go tšeana, bjale ka ge batswadi ba mosogaba ba roma sebaka go tsibiša batswadi ba mothepe gore ngwana wa rene o kwane le ngwana wa lena. Sebaka le sona se botša mosadi yo mongwe wa mowe motseng, gore ebe yēna a bolabolago ditaba. Molaō ke gore e be dibaka tše pedi, ke sebaka sa bakgonyana se tšwa motseng wa bo mosogana le sebaka sa bagogadi le sona ke sa motse wa bo mothepe.

Dibaka tše pedi tše, ge ditaba di ile tša šma ka tsela e sele, ke gore ba tlhalana, ke bona ditlhatse tša go tlala. Ke gore bona ka bobedi ba swanetse go ganetsana le go dumelana mowe bago tsebago. Dibaka tša mabapi le manyalano, kudu ke dibaka tša basadi. Banna ba

47. rumiwa fêla go ya go nyala ke mowe monna a ya go a hwetšana botlhatse, ka gobane tšatšiši lewe, ba swanetše go bolabola le tšewe diilego tša ya pele.

Sebaka a selape go sepela, o swanetše go ya morago lepele, go khutša gagwe ke gore modirō wa gagwe o fele. Ge nke mosepele owe wa gagwe ke go rēra tša go baka, o swanetše go khutša ka gore ba mogafele le mosadi. Bo baka bo a baba, ka gobane goba o lapile ga go kgathalege o swanetše go ya ophethe kgopolo ya motho yowe a go romago.

- A ke tlhalošē ka maina goba ka bana ba motho mabapi le motho yowe e swanetšego gore ebe morumiwa. Mosadi o ba le bana ba batlhankana ka babedi, bjale motlhankana o tšea mosadi goba basadi ba babedi. Mosadi wa pele o swanetše goba morongwa wa mogonyala kgaitšedi ya monna wa mosadi. Ge moredi wa mogolo a nyadiwa, mosadi wa moratho e swanetše goba sebaka. Moredi wa moratho, sebaka e swanetše goba
48. mosadi wa mogolo. Le letale la puši go fatla sebaka, le mala a yōna go tšalee sebaka. Kowa bogadi le gona go bjale ka bagogadi.

Mo ditabong tšena tša go tšēšlana ga gona letlhoyō lewe mmago mothepa a ka le dirago, lege mmago mothepa a tlhoyane le sebaka, ga gona taba, sebaka se swanetše go šoma mošomo wa sona wa bobaka. Ge a ka nyenya sebaka ke moka a ba a moraka bo bakeng, a tsentšha yo mongwe, ke gore mosetsana a tlhala dithoto tšela gwa goba go iša sebaka sa pele ditla loba, ba ka seke ba mitša a dumela, sebaka sa bo mosetsana le sona seka seke sa bolēla selo. Kowe re e thuta seema se serego, tšhwene tsogo e tišela gagabo yōna.

Dilō tšewe mmago ngwana a ka di jago ka sephiri ke dilō tša motlabo wa moredi wa gagwe, ka gobane tšona ke dilo tša bo makhukhuna, le yōna ge ba ka tlhanogēlana a ka seke a dirēra.

49. Go bjale ka ge ba tšēšlani ba kare ba tšē-šlana, bjale ba fēla ba fana dilō ka matheko, ke gore ke sephiri, ba leloko gamōgō le sebaka se sa tsebe, motlhang ditaba di šma ka mokgwa o mongwe, monyadi o tla loba, ka gore ba tlhanogelane, batswadi ba mothepa ba swanetše go diseke. Ba leloko ke moka ba tla šita go mo rešiša tšōna. Polelo ya mafello ba tlare e be lerekana tše lena le ditsebago, re ka seke ra di tsena.

Go kgopela segō sa metsi, taba ena ya go kgopēla segō sa metsi,
/ke taba.....

ke taba e e dirago ke lesogana. Sewe batswadi ba se dirago, ge ba bona gore ngwana wa bona o godile o nyaka mosadi, ba mo fa selo sa gore a e ga makgolo wa gagwe gore a yo kgopela sego sa metsi ka sona, ke selo se bjale ka pudi, goba ponto goba kgomo.

Papago ngwana a ka seke a fetola mokgonyana selo, mokgonyana bjale ka ge a ile mosadi wa gagwe le yena a ka seke a fela pelo. Ma-
50. kgolo wa gagwe o tla bitša bagabo, ke moka a tla a ba botša mantšu a mokgonyana, bona ba swanetše go butšiša gore melaō ka moka o feditše, e bjale ka pudi ya letsoku, pudi ya lepheko, le kobo ya mmago ngwana le patši ya papago ngwana o ntšhitše, ba dumela ba motša gore sepela o nyakela pudi ya mokgoko a tle a tsee mosadi wa gagwe. Ge a tšo boya le pudi ewe ya mokgoko, ke moka ba bitša dikgadi le bo malome wa ngwana ba tšilo laya ngwana wa bona. Ba mo laya ka morago ga mo ba llē pudi ya mokgoko, ke moka ngwana wa bona a kgona a e ya bogadi.

Ge mosogana ele modidi, empa a kgopela sego sa metsi, batswadi ba mosetsana ba mo nyaka molemo a seke a bonagatša selo, mosogana e swanetše go botša бага makgolo wa gagwe gore nthuweng. Ke moka ba bolabola ka kwana ka lentšu la go ruwa, ke moka mothepe o beka mosogana, o dula le mosadi wa gagwe ga makgolo wa gagwe. Go diraga ka
51. mokgwa o, ge mosogana a ka ya bogweng, ba ga makgolo wa bare go mosogana, re tla go fa mosadi wa gago ge o ka ntšha kgomo ya tšwetši, a se be nayo, ke moka ba ga makgolo wa gagwe bare go mosogana, o swanetše go aga ngwako ke moka aga. Motlhang ba beago seilhoru, mosogana a fologe o dula godimo ga ngwako, ba swanetše go mo fološa ka lentšu la gore fologa o tle o tsee mosadi wa gago, ke moka a fologe a mmeke a tloge nae a e naš gagabo.

Ka mokgwa o mongwe, mosogana a na dikgomo tša go fetša mosadi, empa ona le kgaitšedi ya gagwe yo monyana. Batswadi ba mosogana ba bona gore ditaba dia thathafa, ba swanetše go roma sebaka gore sepele o botše ba ga makgolo, magwera a mašuwana ka ngwana wa ngwanonyana. Ke gore ba dira gore motlhang mosetsana a nyadiwa ba tsee dikgomo ba yo fetšiša mogadibo wa gagwe.

Kopano ya batswadi ba mothepe. Ditaba tša kopano ya batswadi ba kgarebe, ke mathomong ga ditaba ge mosogana a kwane le mosetsana
52. sebaka se išitše mabotšo a batswadi, ke gore batswadi ba mosetsana ba swanetše go bitša ngwana wa bona, bare go yena motho yo wa mo /tseba.....

tseba, a dumela, bjale o tlile gagago, o re wena o kwane le motho mokete, a ke nnete, ke moka a dumala. Ke moka ba fetole sebaka ka gore re di kwile boela morago re sa bitša batswadi ba ngwana, ke moka a goma.

Papago ngwana ke moka o bitša batswadi ke gore ba leloko gamōgō le kgadi ya mothepa, ba kgobakana, ke moka o ba begela taba e. Pele ga gore ba e bolele ba butšiša maekutlō a mmago ngwana gore yēna o reng ka taba e. Mosadi o tihalifile o tla goma a ba gafela tšona, a re, nna nka seke ka di tseba di tseba ke lena beng ba ngwana. Ke gona bjale ba thora go gopola mokgwa wa batswadi ba motlhankana, gore a ka lapeng la bona baphela bjang, le gore ke morwa mang, le medirō ya bona gore a e lukile, bošeka, boloi, go utswa, ke bafaladi, goba balaudi mothopo wa bona.

53.

Go se tsibja.

Batswadi ba mothepa ba rera ka mokgwa owe ka baka la gore batho bawe a ba ba tsebe ga botse, ba diršla gore motlhomong wa bona a kaba a setše a ukwile tša bona. Ka gobane ge ba ba tseba ga botse, ba ka seke ba tlhwa ba se tswenya ka go tlhwa ba gopola. Ba ka fo gana fēla, ka go bona mokgwa wa motlhankana, goba ka mokgwa wa batswadi. Ge yo mongwe a kile a kwella gore mohuta owe a se mohuta wa bathong, mokgwa wa bona ke o le o, ke moka ba swanetše go gana gore ba seke ba tšea moredi wa bona.

Matsatsi a bo lehomo. Ge batswadi ba ile bare, a ba nyake motlhankana yowe a tšea ngwana wa bona ke moka, motlhankana le mosetsana bona ba fore ba ratane ba nyaka go dia ka mokgwa o ba ratago, ga go ba thuše selo ka gobane batswadi a ba di rate. Ba tla fo gana, mosogana a lefa fēla.

54.

Motlhankana yo bare ke Ntšekane, o ile a bolabola le mosetsana wa ga Mašumu, ke moka ba kwana. Mosogana a ya a botša batswadi ba gagwe gore ke kwane le ngwana wa ga Mašumu. Batswadi ba mosogana ba roma sebaka ga Mašumu, motswadi wa mothepa a re go sebaka, boela nthago ke sa bitša ba gešu.

Ba gabo ba kgobakana, ke moka a ba begela ditaba. Ba ile ba gana mosogana gore a re mo rate, re a mo tseba ke ngwana yo a belegileng mo lefaseng la, mekgwa ya gagwe ke sebođu, mmagwe ana ngwako gamōgō

/le mosadi.....

le mosadi wa go šia mogolo wa gagwe. Taba ya bobedi ana tlhompho yo mogolo le yo monyana go yena ke selo ka se tee, o fo rogana ka mokgwa o a ka kgonago, le go tlhwa a tia mmagwe e ka a melega. Ba ile ba mo gana ka mokgwa owe.

55. Motlhankana a tlhakana le mothepa, a boledišana naš, gore maanō e ka bang, ka gobane batswadi ba gago ba gana. Mosetsana a seke a fetola, mosogana a mo tsena fase, a dira gore a robale le mosetsana, ke moka mosetsana a dumela. Ba dira bjale go fitlhela a ima.

Mosogana e be a lugile maanō a gore ba tlare napa o mo tsee. Ka gobane batswadi e be ba sa mo nyake, ba ile ba mo lifiša, mosetsana a fo dula lapeng la mmagwe. Ge ele wena ngwana wa motho wa kwa batswadi ba gana lesetša, a bare soowe ba itše se bawe. Go a tsibja gore molaō wa makgowa ore ge a go ratile ke moka go lukile, bagologolo bare ba tšeelani ke ba ratane, ka go riale motho o šika le bolwetšī, bjale ge a kaya a babja o tla šita go botša batswadi ka gobane o tšere ka maatla, eseng ka thato ya batswadi.

56. Ge monyadi a beka, batswadi ba mosetsana, a ba sana polelo ewe ba ka e bolelago, taba kgolo ke dikgomo tšewe monyadi a ba nyaletšego ka tšona. Goba o dira lešaba la mohuta mang, ga gona polelo mabāpi le taba ewe.

Phetolo ya go fetola morongwa.

Ge batswadi ba mosetsana le ba leloko ba bolabotše ka mosogana yowe a nyakago go tšea moredi wa bona, ge e le gore morerong wa bona a ba kwana le gore a mo tsee, ba romela motho wa bona gore sepela o botša batswadi ba mosogana gore batswadi ba ngwana a ba dumele, ba mo lebeletše gore o ya mogongwe, polelo ewe ke ya ge batswadi ba mosogana ele baloi, goba mašeka goba mahodu, ka gobane ba ka seke ba tlhaloša gore re gana ka mokgwa owe. Mowe ba bolabolago ke ge batswadi le ngwana wa bona ba sena mokgwa o motle.

Ge ele molaudi goba motho yo a tšwago a sepela, a ba mo utele ba motša gore ngwana wa rena a re nyake ge a tšea ke molaudi goba mothoka. Lege ana le dikgomo bjang le bjang o swanetše go dula natšo, eseng gore molaudi le mothoka ba tsene motseng wa ba bina tlou.

57. Go fetola, ka gore ngwana wa rena o apišitšwe re šetše re llē ditsheka tša ba bangwe, ke gore motho yowe ba mo tlhompha, le go mo dumella gore a tsee ebe ba ka mo dumella, bjale ba šitišitše ke mokgwa

/wa mosogana.....

wa mosogana. Le ge ba ka no mo fetola ka gore, o ya go tlhatswa dirope tša mogolo wa gagwe, ke gore mogolo wa gagwe ke moopa. Taba ewe ka molaḡ a e direge, mosadi o ya fela bubula ntlo, eseng bakeng sa boopa.

Ditaba tša go apiša, a še ditaba tšewe batho ba ka dulago ba athudišana tšona. Ge batswadi ba ile ba dumela ke moka go fedile. Polelo ya bona matsatšing a bo lehono ge bakwana le moapiši, ba fo fetola ka gore kgane ke ge wena o kwane naš. Taba e kgolo motho a lebale mo a reileng sefu sa gagwe, ka gobane wa lebala o tla bodiša.

58. Motlhankana wa go tlhoka dikgomo, bona batswadi, ba gopola kudu ka batho bawe ba go ganago moya, ke moka ba mo apišetša mosadi, ka baka la gore motlhankana a na dikgomo tša go nyala, ba ka fo leka go kolota, kgomo goba kgomo tše pedi ke moka ba ya go šošela motšhidi. Mosogana yowe a ka seke a beka mosadi. Batswadi ba swanetše go roma motho, gore sepela o botša ba ga makgolo gore dikgomo a di gona, a ba ruwe mokgonyana wa bona o tla ba a ba robela dikgone. Ka baka la gore ba a kwana, ba tla mo amogela, Ke mowe ba bolabolago ka gore ba tšee-lani ke ba ratani. Gona le seema sa gore, monyala ka e tee, goba ka pedi o nyala wa gagwe.

Go lokologa ga mosadi, o tla dula le mosadi ga gabo mosadi, go fitlhela a eba le bana. Ngwana wa pele wa mosetsana ge a nyetšwe, ke moka batswadi ba mosadi ba tšea dikgomo, dinyala mmago ngwana ke gona a ka kgonago a tšea mosadi wa gagwe a ya naš gagabo.

59. Ka tsatši le lengwe, ba ka bona gore ngwana wa bona ke tšhuwana ana dikgomo, ba gopola ba bona ga botse gore bathong ba šele goka seke gwa kgonaga. Ba rera gore o swanetše go tšea mosadi go malome wa gagwe. Ke moka ba romela motho gore sepela o botše bo malome a ngwana gore motlogolo o a lla, ka go riale mowe re re re belegeng.

Taba ewe ke e kgolo, motswadi wa mosetsana a ka seke a fetola a le noši, o swanetše go botša morumiwa gore ke di kwile ke sa botša beng ba ngwana re tla go fetola. Ge a bitši ba gabo ba kgobakane, ke moka o ba begela ditaba, gore ke bona mokete, o re, re mēlēgē. Ke motlogolo, fēla ge a lebane lapa lewe, ba tla fo bolela mekwa ^g ya mosogana, ke moka mafelo bare wa kwala ka gobane motlogolo a lle gae, wa tlhōla. Ke moka ba romela sebaka sa bona gore sepela o botše sebaka sela re tle re se fetole. Tsatši lewe ga goha polelo ewe

60/ba swanetše.....

60. ba swanetše go go bolabola, ke go fo fetola morumiwa gore sepela o ba botše go lukile a tsene.

Go tsena mowe ga gagwe ba mo nyaka dikgomo gore a nyale, bjale dikgomo tša tlhoka, malome a mosogana, o swanetše go kwela ngwana wa kgaitšedi ya gagwe bo~~l~~hoko. Batswadi ba mosogana ge ba bona gore ngwana wa bona o godile, dikgomo di a tlhoka, yēna mmago ngwana o fo tlhoga a ya ga kgaitšedi ya gagwe, a fitlha a motša gore motlogolo wa re tswenya, ka go riale kere, o ka moruwa.

Papago mothepa o tla goma a bitša, bagabo, pele ga mowe ke gore o swanetše go bolabola le kgaitšedi ya gagwe, ba šma mowe ba šmago. Kgaitšedi ya gagwe, a re go fitlha gae, a romele sebaka gore a yo bo-tša batswadi ba mosetsana gore a rena dikgomo, ka go riale re ra gore
61. ba ruwe motlogolo wa bona.

Ke mowe malome wa mosogana a swanetšego go bitša bagabo, ka go-bane taba gore ke taba e tšwa ka sebaka. Ba tla kgobakana, ba bolabo-dišana ka go tlhoka dikgomo ga motlogolo wa bona le gore a tsene ka lapeng a ruiwe. Ga gona poledišanō e kgolo, mofetudi yo mogolo, ke papago ngwana, mowe a lle gae, ke ba bangwe, papago ngwana ke moka a re a tle a be a nthobēla dikgone. Ba roma sebaka sa bona gore a yo bitša sebaka sela, ge a fitlhile papago ngwana o fetola sebaka ka mo-kgwa owe batswadi ba ngwana ba bolabotšego ka šna. Ke moka seboetša mantšu nthago, ba roma sona sebaka se iša moswe ga malome wa gagwe ke moka go fedile.

Mokgonyana ge a eya bogweng, ke gore mowe ke molaō wa mokgonyan, yo mongwe le yo mongwe, o swanetše go ya ka mabanyana, ge ba fitlha a ba fitlhi ba tsena ka kgorong, ba dula ka ntle ga mafōrō, ga ba bola-
62. bole. Polelo ya bona ke sehuba fēla, yo mongwe wa motse o tlabā a ba kwa ke bakgona dikgarebe di ba bitša ba tsena ka motseng. Sehuba ba gōtlhōla ka baka la gore ba dutšī lebaka le le telele ba sa bone motho yowe a tla go batšī.

Dikgarebe ge diile tša ba bitša, ba tšea mapara a bona, ke moka le bona ba thakgoga ba ba šala nthago, go fitlha mowe ngwakong owe ba swanetšego go tsena ga šna. Ga ba fiwi tša go ja tšatšī lewe, ba lala ba ija leboto. Ka moswana ke gona ba ba fago tša go ja. Mola ba tsenago ka ngwako, ba roma kgarebe e ~~kw~~ ngwe gore e bitše sebaka sa motse, gore ba dumedīše. Ke molaō go dumedīša, ba ka seke ba fo tsena
/motseng.....

motseng wa motho ba seke ba dumedisa.

Bakgonyana.

Bakgonyana ge ba e ya bogweng ba swanetše go ya ba rwele dikobo tša bona, ge ba se natšo ba ka seke ba ba fa dikobo, ka gobane dikobo
63. di tšwa ga monna, mosadi a na dikobo.

Dijō le metsi, dilō tše pedi tše, bošego bjowe ba tsenago, bjale ka ge go tlhalušitswe gore a di lewe, le ōna metsi lege motho a ka swara ke letlora bjang le bjang, a swanela go nwa. Ge ba ka nwa ba ba ba ja ba swanetše go fekolo, ke moka ba lifiša. Metši ōna le ka moswana ba fo tsoga ba sa nwe, lebaka la bona la gore ba nwe metsi, ke ge ba kgopetše segō sa metsi.

Ka moswana ga tšatši, lewe ba ilego ba fitlha ka lona, ba romela kgarebe go bitša sebaka sela, ke moka ba botša sebaka, gore re tlile ka mokgwa o le o, ke moka sebaka so bolela mantšu awe ga batswadi ba kgarebe.

Tsibišō ya batswadi ba mothepa, ge mosogana a ile a kwana le mosetsana. Ba roma sebaka, a swere lesome goba ponto, o tsibiša batswadi
64. di gore ke rumile ke ba ga mokete, bare ngwana wa lena. Tšhalete ewe ke ya go tsibiša batswadi ba mosetsana. Maapišō a mosetsana mosogana o mo fa ōna mowe ba apišanego gona pele ga go tsibiša batswadi, mosetsana le yēna gore o rata mosogana o swanetše go tšea pheta a fe mosogana, ele gore mosogana o swanetše go ntšha sekhušumane, ke gore maseleng a mabedi goba le fakorong ge ele sehuri setlhano, o fa mosetsana ke a go apiša.

Dilō tšena lesome la mmago mosetsana le lesome la papago mosetsana, ke tša mo ba nyala, ke gore pele bare ba bula melomo ya batswadi. Ka morago ke ge ba ntšha toko ya motšoko, ka gare ga yōna ba fakela šeleng goba mašeleng a mabedi. Tšhelete ge e ka šala ge banyadi ba nyala, ba e fa mosadi wa bona, o tla reka sewe yēna a se ratago.

Ditšhalete tšewe ka moka diile ka beng ba tšona, bjale ka ge
65. lesome ele la mmago ngwana le lengwe la papagongwana. Mongwe o tšea la gagwe yola le yēna, le ele ya thoko ya motšoko e swanetše ke go tšea ke mmago mosetsana, ka gobane ke molato. O swanetše go dira bjalla a boetše thoko ya motšoko bogadi bja ngwana wa gagwe.

Ge ditaba tša mabotšo di fedile, ke moka, mosogana e swanetše go ba apeša motlabo ka baka la gore e šu a nyala, ka morago ga mo a /nyetši.....

nyetš́i ke gona ba rego ke mosadi wa gagwe, ka baka la gore ba leloko le batho bawe ba agiš́anego nabo, kgaufsi ba mo phophetš́e. Motho wa go iš́a mabotš́o, a robale, o fore go bolela, ke moka a goma.

Go apiš́a, ge motho a ka no apiš́a mosetsana, bjale a seke a iš́a mabotš́o, ka go riale, ke gore mosogana a tsibji, mosogana yo mongwe, a ka fo tsena a piš́a, ke moka a e tlhagiš́a pele ga batswadi, mosadi o
66. swanetš́e go feta le yola wa go e tlhagiš́a. Ge a iš́itš́e mabotš́o, ke gore o tswaletš́e ditsela ka moka ga gona motho yowe a ka tsenago. Ge a iš́itš́e mabotš́o, ke gore o tswaletš́e ditsela ka moka ga gona motho yowe a ka tsenago. Ge yo mongwe a ka fitlha a re ke kwane le ngwana lena, goba ke nyaka ngwana wa lena, ba tla motš́a gore o forane le yo mongwe, bo jš́la pele a re bo nyake.

Ka baka la mabotš́o, ke moka bagōgadi le bakgonyana, ba dirile setlamō se segolo. Ke selo ka se tee, selo se sengwe le se sengwe ge ba ija ba botš́ana, ke gore selo se bjale ka mapoto a phufutš́a le bjalwa, yola o tš́hella yola pitš́a yola le yš́na o bjale.

Matš́atš́i a kgale, bjale ka ge e be go sena tš́halete, mosogana a be a kwana le mosetsana ka sekgolo motho, mosetsana a efa mosogana le seka. Ke yš́na tš́hupō ya gore mosogana o kwane le mosetsana. Mabotš́o go batswadi ebe e le nku, ke a go tsibiš́a batswadi ba mothepa. Tš́e tš́a ditš́helete ke taba e e tlhagago go tleng ga makgowa mo lefaseng
67. le. Ga gona phapanō le ge gole bjale, ya go tš́ibiš́a batswadi ba mothepa e sale yōna ponto, phapanō ke ya lesogana le mosetsana. Ka gobane ba ntš́ha le fakorong, goba setlhano, ba bangwe lesome.

Tš́halete ya mabotš́o, ke ya papago ngwana le mmago ngwana, bona ka noš́i ba ntš́hagana, motlhomong go fo tš́ea papago ngwana, mogongwe a fa mmago, ngwana morwa wa bona ba ka seke ha mo fa. Le ge papagwe a hwile, mabotš́o a swanetš́e go tš́ea ke mmago mosogana. Mosogana a ka kgona fš́la go laola dikgomo, le gona ge a nyaka go tš́ea mosadi, medirong e mengwe molandi ke bo mmagwe.

Ge monna a ka hwa, ana le morwa wa gagwe, goba barwa ba babedi goba ba bararo. Mojalefa, ke mogolo wa bona. Empa tlhōkōmēlō e swanetš́e go ba gona, ge dikgaitš́edi tš́a bona di balekana, mogolo o swanetš́e go laola dikgomo tš́a mogolo wa bona, yola le yš́na o laola tš́a yola bjale bjale. Ka gobane yo mongwe le yo mongwe o lebane ke tš́a
68. gagwe, ka tš́ona o tla tš́ea mosadi ka tš́ona. Ka ntle le go tš́ea mosadi /ba ka seke.....

ba ka seke ba šoma ka tšona ka mokgwa owe a ka ratago, le ge a dirile molato ke bo mmagwe bawe ba mo lefelago.

Papago mosogana, o nyalla, morwa wa gagwe mosadi, ka dikgomo tša kgaitšedi ya mosogana. Mosogana a beka mosadi, bjale a tla a bëlêga ngwana wa mosetsana, mosetsana yowe a lošwa, ba ba ba nyala, papago lesogana a ka seke a tšea dikgomo tša morwa wa gagwe, a re ke mo nyalletše mosadi ka dikgomo tša moredi wa ka, le yêna o swanetše go mpha tša moredi wa gagwe, taba ewe a e direge.

Go bjale ka ge morwa wa gagwe a sena kgaitšedi, bjale papagê, a mo nyalla mosadi ka dikgomo tša maatla a gagwe. Le ge moredi wa morwa wa gagwe a ka nyadiwa, a ka seke a gapa dikgomo. Ka baka la gore ke ngwana wa gagwe. Le ge ngwana wa pele a ba le dikgomo tša
69. maatla a gagwe, moratho a seke a ba le dikgomo, ke moka a mo tšeiša mosadi, moredi wa moratho a nyalwa, ge go sena phapanô a ka seke a di gapa, empa ge ba sa kwane, a ka no di gapa. Ka gobane mogolo ge a lebeletše moratho, ge papago bona a hwile, o re ke ngwana wa gagwe, le yêna o swanetše go kwa molaô wa mogolo wa gagwe.

Batho ba bangwe a ba gape, empa ba bangwe ba gapa. Ka go riale mowe ke gore a gona ka gišano, moratho a ka seke a tlhompha mogolo. Ba tla fo dula ba nyatsana. Mowe go senago mokgwa le ge o gapa le pelašlo e senago gona, ke ge a ile a dima morwa rragê, gona go lukile ka gobane lapa a leji lengwe.

Ge papago mothepa, a ka a mogêla dikgomo tša motho yo mongwe a nyala moredi wa gagwe, bjale yo mongwe a tla a re ke nyaka moredi wa gago, ke moka amogêla, a ba mo ja gabedi. Motho wa mohuta owe a loka, ke lehudu, ka gobane o ja dilô tša batho ka moredi o tee. Taba kgolo,
70. moutswi yowe, o swanetše go ntšha yo mongwe, ka go mo fa mesebjana ya gagwe. Go seng bjale ka ka ba ba mo iša kgorong, a ya a lefa gona. Ka gobane, masogana awe ka tšatši le lengwe ba kaba ba lwa, le gona o tla hwetšana ele gore a ba nyake ka moka, o fo kgona fêla go amogêla dilô tša gagwe.

Go se šetše ga mosogana ge a ile a loša, ngwana wa motho, ke moka a nyala empa a seke a mo tlhokômêla. Mosetsana a sepela a sa apara, eke a se ngwana motšeiwa. Gape a sa nyake le goya go mōna. Mosetsana a bōna gamôgô le batswadi gore mosogana o no kgona go tsena ka mo lapeng le, empa a nyake ngwana wa rena. Ba ka seke ba bolêla selo,

/ge mosogana.....

ge mosogana yo mongwe a ka fitlha a bolabola le mosetsana ba kwana, batswadi ba mo amogêla. Goba esale a isa mabotšo fêla, a seke a nyala

Mosogana wa ka morago, a fitlha a nyala, ba swanetše go bitša yole wa pele gore e kgopolêle mesebjana ya gago, ke moka ba buisetše dilô
71. tša gagwe morago, ka gobane o mo tladile ka maanô. Go segape dilô tša gago, ke ge a ka bolabola ka molomo a re, a ke sa mo nyaka, gona a ba mofe, ka gobane go tladile monna ka noši, ke molato wa monna.

Ketelanô le dimphô s15.

Taba ya mabotšo, e butše tsela ya gore ba etelane magareng a bagogadi le bakgonyana, ka go riale ke go tša lerato, la bona. Ba swanetše go tlhologêlana ba fele ba bonana, yo mongwe a seke a ngale-tša yo mongwe, ka gobane go ka tsentsha le gone le gore a ba sa rata.

Dilô tša go fa makgolo wa bona goba makgolo wa mosadi goba mosadi wa bona ba swanetše go fêla ba di romêla ka sebaka, ke gore go eleletša ge a ile a tlhanoga gore ba tle ba di hwetsane ka moka. Ke dilô tše bjale ka diaparô tša mosadi wa bona, goba tša makgolo wa bona, goba makgolo wa mosadi.

Dikaparô tša mosadi wa bona tše bjale ka dipgheta, maseka, dikobo
72. le tše dingwe tša go kgabiša mmele. Makgolo wa monna bjale ka patši e kgolo, goba e nyana, goba hempe le burukgwe, wa mosadi roko le kobo ya bošego. Ka moka dilô tšewe a ba ba fe fêla ba nyala. Le tšhelete ya go tšhabolla mosadi wa bona e ya ka sebaka, ke gore mosogana o e ntšhetša gore mosadi wa gagwe a seke a mo tšhaba a molediše. Selo se sengwele se sengwe se a ka sebaka.

Pele ga dikobo tšena tša makgowa di sesu tša tsibja, basotho ebe ba apara mekgopa ya dipghôfôlô, go tšwariwa tšona, dikgarebe ditšwara le le bole, gome la bona ebe le gomiwa ka dikgôtlhê gore go be le phapanô magareng a bona le mathumasa. Dikobo ebe go aparwa mekgopa ya dipudi le dipghala, dinkwe le dibatana tše bjale ka mešôrô, ke gore ditšhipa, dikgano le dipela. Leina la mešôrô le bolêla dibatana tša marofa a manyana.

Dikobo tša goya bogweng ga ngwanana papago ngwana o fiwa kobo ya nkwe goba wa tšhwene, go mmago ngwana mekgopa wa phala goba wa
73. pudi. Le thebo ke kobo ya bošego. Lekgeswa la kome ke bjona borukgwe bja papago ngwana. Dipgheta ke dilô tša ngwanana le digôlokwane.
s158 Monna ge a phela le malome wa gagwe motseng ka o tee, ke gore

kgaufsi le kgaufsi, ka gobane bare kgadi ena le malala mabe le mosala wa noka o a kwala. Ba mo dirêla le gora la gagwe, ka go riale ba mo dirêla kgaufsi le motse. Motlogolo a tsena ka lapeng la malome wa gagwe, mabapi le go tsea mosadi.

Molaô wa go ya bogweng ke moleô ka o tee, ga go kgathalege gore ba dula motse ka o tee, o swanetše go ya ka mabanyana, a fitlhe a dule ka ntle ga maforo, ge a bôna gore a ba phakisi ba eila go mitša o swanetše go gôtlhōla bjale ka bakgonyana ba bangwe, go dirêla gore ba okwe gore gona le motho wa moeng. Le ge ba tseba gore ba atla, baka seke ba ya ba tlhōla.

74. Mokgonyana, lege ba dutši kgaufsi le kgaufsi, ge a ile a ya bogweng, o swanetše go dula bogweng, a seke a tloga a boêla ka motseng wa gabo. Fêla le ge a ile a boêla, molato a o gona, phôšô ke ge a ka ya a ja tša go ja ka mowe gae ga gabo.

Ge a ka ya a ja dijô ka gae ga gabo ona le molato, ba ga makgolo wa gagwe ba swanetše go mo fidiša, ka go riale ke gore go šupa gore o nyenya dijô tša ga makgolo wa gagwe, o re ba apea ditšhila. Mogwa wa tšhwene o ja sewe a hwetsanago ba ija, o seke wa re di bifile, ge ba ija mašegešege le wena jaa.

Morula.

75. Ge dilô tša go nyala di amogetšwe, ketelanô magareng ga bona ba štelana. Makgolo, o dira bjalwa bja go bitša dikgomo, bjalwa bjowe ge mokgonyana a hora, e belaêla barwadi ba bjalwa pudî. Ge monna a šetše a bikile mosadi wa gagwe, ba no tlhaloša gore bjalwa ke bja go dirang.

Taba ena ya bjalwa, ke molaô gore makgolo a dire bjalwa a iše ga mokgonyana. Bjalwa bja mathomo ke bjôna bjalwa bja go bitša dikgomo. Bja bobedi ke metsi a dikgomo, bja boraro ke bja mosetsana ge a yo bona monna wa gagwe, bja bone ke bja go iša mapara a banyadi, bja botlhano ke bja go iša thoko ya motsôko. Ke moka ke ôma mabjalwa a molaô.

Mabjalwa a mangwe.

Gona le mabjalwa a mangwe awe ba išago bogweng, makgolo o dira bjalwa a rwala ka nošâ le ba thuši, ka bjôna o bona mokgonyana, le yêna o tlahêla makgolo wa gagwe pudî. Gona le bjalwa bjo bongwe, ba go bega ba bogadi, ge mosadi wa bona a šitega goba ge e sale le thu-

/maša a e ya.....

maša a e ya go bolla, le bjalwa bja kgwale, bjowe ba boga ba swanetšego go tla go go bella.

Mabjalwa awe a dirago ke makgolo wa mosogana ke a mantší, mowe gare ga ōna mabjalwa a molaŋ ke a, bja go bitša dikgomo, bja thoko ya 76. motšoko, bja mapara a bakgonyana, bja metsi a dikgomo, le mosadi ge a yo bona monna le kgwale. Bjalwa bja mapara a bakgonyana, mokgonyana yowe ba goba ba mo retile gore a yo nyala, ge a na le selo bjalwa bjowe ke bja gagwe, bjōna ba bo tlhabšla kgomo. Mabjalwa a mantší, ba tlhaba dipudi. Ngwaga o mongwe le o mongwe, makgolo wa gagwe o fšela a topa morula a bega mokgonyana, mokgonyana le yēna a leboga ka sewe a nago naso.

Go dula kgaufsi le бага malome wa gago, ke mabaka a mabedi. Lebaka la pele, ke gore monna ka go tlhoka dikgomo tša go nyala, бага makgolo wa gagwe ba mo ruwa, ke moka a hwa a sešu a tšea mosadi wa gagwe, ke moka mosadi a šala a dutší, ke moka a ka seke a fapana le kgaitšedi ya gagwe.

Lebaka la bobedi, monna o nyala mosadi a meka, ke moka monna a hwa, bjale ba bogadi ba seke ba tlhokomšela mosadi, go fitlhšela a bošela 77. ga kgaitšedi ya gagwe, a fitlha a mo agšela ngwako, ke moka ba agišane. Ke lona lebaka lewe motlogolo a dulago kgaufsi le бага malome wa gagwe

Moredi wa mosadi yowe a dutšigo le kgaitšedi ya gagwe. Ge mosogana a ka tla a mo apiša, mmago mosetsana o botša kgaitšedi ya gagwe, kgaitšedi ya gagwe o tla mo fetola ka gore dia kwala, nna ke lle dikgomo tša gago, ka go riale mowe o swanetše go botša ba bogadi bja gago. Ke bona bawe ba tlogo mpotša ke tla kgona go theletša sewe ba se bolelago.

Mosadi o swanetše go dira bjalo, ge ba mo dumeletše gore a tsene ka lapeng, motlhang banyadi ba e tla go nyala, bona ba leloko la bo mosadi ke gore ba bogadi bja gagwe ke bona bawe ba tlogo phōphšela banyadi, ke molaŋ le ge ba tlare go phōphšela ba seke ba di laola, di tla laola ke yēna mosadi. Moširŋ o mongwe le o mongwe wa dikgomo o botša ba bogadi.

78. Monna yo mongwe wa ga Mašumu kgaitšedi ya gagwe ya tšea ke ba ga Makōkōrōpō, bjale monna wa mosadi yowe a hwa, ba bogadi bja gagwe ba seke ba mo šetša, ba mo huralla. Mosadi a bona motlhako, ke moka a tloga a ya a dula le kgaitšedi ya gagwe.

/Monna wa.....

Monna wa ga Morei a kgatlha ke moredi wa mosadi, ke moka a loša mosetsana ba kwana, a iša mabotšo mosadi a botša kgaitšedi ya gagwe, ba amogšela Morei. Lebaka la gore Morei a nyale la fitlha, mosadi a bitša ba bogadi bja gagwe ba tla ba phophēla moredi wa bona.

Ba bogadi bja mosadi ka lebaka lewe a baka ba butšiša gore motho o tsene bjang. Ba phophēla moredi wa bona dipelo tša bona di sa lokologa, ba tšhaba go butšiša mosadi le go bona mosadi phošō ka baka la gore a kare ba muubēla ba bona ge monna wa gagwe a hwile.

79. Ka morago ga lenyalo, Morei a tšhaba le mosadi wa gagwe, mosadi a seke a botša ba bogadi, ke moka ba ga Morei ba roma sebaka sa bona, gore sepela o botše ba ga Makōkōrōpō ba nyakelle mono. A botša kgaitšedi ya gagwe gore ke bona motho o rumile ke ba ga Morei bare nyakellang mono.

Mmago ngwana a tloga a fitlha ga Morei go phupha matlala, Morei a ntšha kgomo ya go raka makgolo wa gagwe. Makgolo wa gagwe a bošla gae a fitlha a botša kgaitšedi ya gagwe, gore ba tšo ntšha kgomo ya phupha matlala.

Lebaka la fitlha la gere ba yo gapa dikgomo tšewe Morei a nyetšego ka tšona. Mosadi a bolšla le kgaitšedi ya gagwe, ke moka kgaitšedi ya gagwe a topa le para a lata dikgomo.. A fitlha ga Morei a re, ke tlilo gapa dikgomo ke rumile ke kgaitšedi yaka, Morei a re ke a gokwa, fšla a ke go tsebe.

80. Monna a goma a ya a botša kgaitšedi ya gagwe gore, ba ga Morei ba gana le dikgomo. Bona le kgaitšedi ya gagwe ba iša ditaba kgorong, kgōrō ya amogšla ditaba.

Kgōrō ya bitša ba ga Morei, mosadi a tloga a ya a botša ba bogadi bja gagwe. Ka letšatši la ka tlholo, ba gatlhana, molato wa tsena.

Morei a bolela gore nna dikgomo a ke gane natšō, taba e ke ganago ke gana monna wa ga Mašumu a re o tlilo gapa dikgomo, a ke tsebe ge ke tšere moredi wa Mašumu, ke tseba ke tšere moredi wa ga Makōkōrōpō. Ba ga Makōkōrōpō a ba tle ba di gape go ena le ba Mašumu, ka gobane ge ke fapane le mosadi waka ke swanetše go ya ga Makōkōrōpō.

Ba butšiša Makōkōrōpō, Makōkōrōpō a re, yēna a tsebe selo, ke tsibile fšla ge ke ya go phophēla, Morei le gore o tsene bjang ka lapeng a ke di tsebe. Gape le gore ditaba di tlile kgorong ka mokgwa mang a ke tsebe, ke fokwa ge a mpoša gore ka moswana re a nyakega kgorong ke moka.

81. Banna ba ile ba bona Mašumu le kgaitšedi ya gagwe phōšō.. Ka baka la gore Mašumu ditaba tša kgaitšedi ya gagwe o swanetše go kwa Makōkō-rōpō a megēla, a kgone go tsena. Ba ile ba lifiša Mašumu gore e swanetše go tswalla kgōrō le kgaitšedi ya gago, le bigile maaka.

Le ge ba bogadi ba mohuraletše, goba ngwana o a hwa, kgaitšedi ya gagwe ka seke a moloka ka ntle le ba leloko la bogadi bja mosadi. Malome wa ngwana ke modiša fēla, tlhōgō ya motho e ana dikgomo, ngwana ge a babja o swanetše go tsibiša beng ba gagwe, ebe bona ba mo alafišago.

Ba bogadi ge ba fitlhile, ba bolēla gore re tlilo bona mosadi le bana, wena o ba botša gore šeba, ke moka wa ba bona wa laēla molato a o gona. Ke mosadi a sa khurupela kobo, kobo o khurupēla esale kgarebe, ge a bona monna wa gagwe wa khurupela lege a bona ba bogadi o swanetše go khurupēla gamōgō le ba lešika la ga bo monna wa gagwe. Go

82. khurupulla kobo monna wa gagwe o swanetše go monweša ka lešome, a kgone a boledišana le monna wa gagwe. Le bona ba leloko ba monweša a kgona a ba belediša, bona ka šeleng ke yōna, basadi ba monweša ka maseka a ba bolabodiša.

Molato owe wa go nweša ga basetsana, a o rere ke ba bagolo, ke tšōna dikgarebe ka noši di e therelago. Ge mothepe a ka fo bolabodiša monna wa gagwe ka ntle le gore a mo nweše, ga gona molato, fēla o tla sega ke ba gwera ba gagwe, bare ke setlaēla. Le motlha ditaba di eme ka mokgwa o mongwē tšhelete ya go nweša a e reriwi, ka baka la gore a ya ka sebaka, le gona a ya tsena go batswadi.

Ge mosetsana a šetše a khurupulutše kobo, ke gobane ba monwišitše ke moka a swanēla goba a sa khurupēla gape ke moka molato o fedile. Ge ba bone mosadi wa bona ke moka ba laēla ba tloga. Dikgarebe di swanetše go tšea mapara a bona dibantšhe dia ba felegetša tšo ba gomēla tseleng. Mowe ba ba gomēlago dikwatama fase, ka dikhuru, masogana a ba dumediša ba tšea, mapara a bona ba ya gae, le bona ba goma.

Mokgonyana wa ka gae, ge makgolo wa gagwe a dirile bjalwa, bjalwa bjo ba rwalla mokgonyana, yowe a dulago nabo motse ka o tee. Ke tswanēlo ya gore ba rwale bjalwa, ba rone dipitša le magapa a go rwala bjalwa. Ba ntšha basadi ba golekana magapa, ke moka ba ba roma le mokgekolo wa goba e tetša, ke yēna yowe a yago go bolabola modirō wa bjalwa, ele gore sebaka sa bona x le sona se swanetše go ya le bona se rwele legapa.

Polêlo yôna, ge ba bolela gore bjalwa bo ya kae, ba fo bolêla gore bo ya kgole bjale ka matloumeng, kanthe ba bolabola maaka, boya gana mo motseng. Ba tla fo bona ba rwadi ba rwala, mphulukwane o lla ba etšwaka se fero sa lapa, ba libile sefêro sa lapa lewe bjalwa bo
84. yago ka gona. Ba swanetše go bo rwala boš ka lapeng la bo bjona, yêna o tšama a bitša ba gabo, gore ba kgobakane a ba botše molato wa bjalwa

Ke kopa tswarêlô ke dirile phôšô, ke tabugile letlakala le lengwe la 79, timana ya 162 go fitlhêla ga tša fase, ke thomile go ngwala tša ka ga 81. Timaneng ya 169 go ya fase.

79. 162. Mabjalwa a bogadi bjale ka ge go šetše go tlhalušitšwe ka matlakaleng a ka godimo. Bjalwa bjowe boyago le makgolo wa mosogana, a bona molato, makgolo wa gagwe o ya fêla go bona mokgonyana. Ge ana le pudî wa mo tllhabêla goba lesome goba ponto wa mofa.

Mabjalwa a mantšî, ke a go godiša bogadi bja ngwanana. Le mokgonyana gona le mešomo ewe a felago a thuša makgolo wa gagwe ka thušo ewe makgolo wa gagwe a dira bjalwa bja go leboga matsôgô a mokgonyana.
85. Ke go šupa gore gona le tlhomphô magareng a mokgonyana le makgolo wa gagwe. Mošetsana mo a ile a tšhaba le boto, goba a fo êtela bagabo a ya a fetša matsatsinyana motlha a bošla bogadi o ya a rwele phafa ya bjalwa.

Mosogana a ya makgoweng, motlhang a boyago, бага makgolo wa gagwe ba dira bjalwa. Bjalwa bjowe, boya le dikgarebe, bare ke bja go bula lepokisi. Ge moredi wa gagwe a bikilwe, makgolo wa rwala bjalwa, ka bjôna o buiša mokgonyana. Ke molač gore makgolo ge a dirile bjalwa a fele a tšhella mokgonyana ya gagwe pitša le yêna mokgonyana o swanetše go fa бага makgolo wa gagwe pitša.

Bakgonyana, ge makgolo wa bona a tlilo ba bona a rwele bjalwa, ba mo tllhabetše pudî, ba jana motšhatšhathano. Makgolo wa bona, o rwala letsôgô le tlhōgô o bega monna wa gagwe gae. Ke yôna tlhomphano e kgolo, magareng a bakgonyana le bagogadi.

86. Dilô tšena ka moka ba fanago tše, ge motho a ka tlhala, kudu mosadi, bjale monyadi a nyaka dilô tša gagwe tšewe a go nyala ka tšôna, o swanetše go hwetšana dikgomo le bo mmamalane le dilô tše dingwe tšewe tša go tsena ka sebaka. Dipudî tšewe ba goba ba tllhabêla mabjalwa a ba di hwetšane ka gebane e be ba sa tlhabe fêla e be ba tllhabêla mabjalwa, ka go riale mowe ba rekanane.

Dikgarebe, ge dikgarebe di rwele bjälwa bja go ya go bona monna wa bona, ba fitlha ge letsatši le dikêla, mong monna o felegetša ke dikgarebe tša gabo. Ge ba fitlha beng ba motse ba ba tlhakanetša, ba tsena ka mowe lapeng la bolesogana, le bona methepa ya fitlha ya tsena ba dula lapeng, mmago lesogana o šupa ba tlhakanetši ka mo ba rolago magapa. Bona ba ba iša ka ngwakong wa lesogana.

87. Bjälwa bjo ke bja mathômô ge dikgarebe dia go bona mosogana, ka go riale mo a ba tsebe lapa la bo mosogana, ba swanetše go etešša ke sebaka sa motse wa bo kgarebe. Ba rwala le sefola, ke gore sona, ge ba tsena morwadi wa sona o šma kgorong, le ba tlhakanetše a ba setšee. Mothepa o fo šma ka maoto, ke moka ba ntšha pento goba lesome, a kwatama fase ka dikhuru a rola, a ya ka lapeng, ke moka banna ba šala ba senwa.

Ge dikgarebe di leka ngwakong wa mosogana, sebaka se dula molomong, bala ba go tlhakanetša, ba yo ba dumediša ba le ka ntle ga ngwako, ke moka sebaka se tlare go bona, mpitšetseng mokete, ora sebaka sa bogadi bja ngwana. Ge a fitlhile bjale o bolšla, gore ke tlišitše mosadi wa lena gore a tle a bone lapa. Ke moka o botša beng ba motse, ga gona polšlô ke ditebogô fêla. Sebaka sela sa gae le mosadi wa mo motseng ba tsena ka ngwakong wa bjälwa, le mmago lesogana le papagê le yêna lesogana, ba yo tšholla bjälwa magapeng.

88. Marola kgare.

Ge ba feditše go tšholla bjälwa, ba tšhêla pitšana e ngwe, ba yo fa dikgarebe ka ngwakong, ke bja bona ke moka ba nwa le sebaka sela sa bona. Ka morago ba tšhêla e ngwe pitša ke ya beng ba motse, ka yôna ba palakanya batho gore ba š magae a bona.

Ka moswa ba tsibiša ba gabo, ke moka ka morago ga dijô, ba kgobakana ba ba botša molaô wa bjälwa. Ke moka ba nwa bjälwa, ga gona le pudi, ba ba tlhabêla. Nama ewe ya pudi go sola sebaka sa dikgarebe ka ngwakong wa dikgarebe, ke moka ewe elego ya ba bogadi bja mosetsana ba fa sebaka sa bona, ke moka o ba fa. Letsôgô le tlhôgô ke sebego, ba ya naso gae, go bega gore ba re, amogetše ga botse, ba re bolaetše pudi.

89. Motho yo mongwe le yo mongwe yowe a ya go go bona methepa le go ba dumediša ba inamêla fase, ke moka ba mološa, ba khurupetše dikobo tša bona. Le a kare morena, a ba inamolege, motho yowe o swanetše go

/ntšha.....

ntšha selo sa gagwe se senyana ba kgone ba inamologa. Ke molaō a ba mo dumediši ka molomo wa bona, tumedišō ke ya go losa ka diatla tša bona.

Papago lesogana le mmago lesogana, a ba tsene ka ngwakong wa mothepe, ge ba ba dumediša ba dula molomong wa ngwako, ke moka ba ba dumediša, le bona ba ba losa bjale ka ba bangwe, ba ntšha bonyanyane bja bona.

Molaō wa dikgarebe ga dile bogadi, mong bogadi, a khurupulle kobo tlhogong ya gagwe. Basadi ba motse tšatši lewe go tlile dikgarebe a ba šile, ba ntšha mabêlê a bona ba yo ba fa ke moka ba šile. Ba palakana ka malapa yo mongwe o faga ka kowa yola ka kowa, bjale bjale, ge buiswa bubudule, mong wa lapa o tsola, ka noši, o fa mothepe wa gagwe mogopo, ke moka wa rwala, o iša ka ngwako wa bona ba a kgobakanya ka 90. moka ba kgona ba ija le masogana a bona, ka gare ga ngwako.

Go tsoga esale bošego.

Methepe ba tsoga esale bošego, ge ba yo setla maupi a go faga maušwa. Mong bogadi le yêna o tsoga nabo, a yo setla habo. Ge batho ba motse, ba tsoga o boêla ka ngwakong a ya a dula, gwa šala go setla bo makgatlê, go fitlhêla ba faga a dutši ka ngwakong. Ge a nyaka go tšwela ka ntle o bitša kgarebe e ngwe ke moka a tšwa naê, a mo felegetša mowe a yago.

Motlhapiši, gona le kgarebe, owe elego wa boleloko la mong bogadi yêna ge a bōna gore mahube a banna a hwa, o gotša mollō, o apea metsi ka pitša, gela mahube a basadi a re perêrêrêšê, o tšhêla metsi a go fiša ka morifing ke moka o timula ka a serōthō, o tsama a tlhapiša beng/^{ba}motse ka moka ga bona.

Go losa, o re go filha ngwakong, a kwatama molomong ka dikhuru, a re koko, ba mulêla ngwako ke moka a tsena, o tsena a kwatamile, a 91. bea metsi pele ga yo mongwe, ke moka a losa, yola a dumêla gore morena ke moka a inamologa, a goma, a sepela ka dikhuru a tšwela ka ntle, ka moragonyana wa boêla o hwetšana a feditše go tlhapa, otšea morifi o tšwela ka ntle.

Motlhapi, motlhapi yo mongwe le yo mongwe o swanetše go fakêla seke goba teke. Ge a le ka kowa kgakala, ke moka o tsentšha se-a-tla ka gare ga metsi, o tlhōla ge selegona. Ge a sa se hwetšana a gona taba, wena motlhapi, pelo le go swaba go tlha swaba wena, ka gobane

/wa o tseba.....

wa o tseba gore ke molaô wa dikgare ka moka. O dira bjale ka moka go fitlhêla a ba ga tlhanya, ele gore pele o tihapisitse masogana le bona ba fa kêla selo.

Sebaka sela sa go tla le methepa, ge gae ele kgaufsi wa goma yêna modirô wa gagwe o fedile, o alaêla, gore šalang, lerago la moeti le bea ke mong motse, ge ba kare, o seke wa tloga, bona ge re tlhabêla bana ba gago putsanyana, o tla dula ka morago ga dijô a kgona a tloga.

92. Dikgarebe le masogana ba šala ba raloka, e tlare ge letsatsi le ya madikêlo, ba kgona ba tloga masogana ba ba felegetša.

Go iša ga bjalwa, bogadi bja mothepa, ke gore bakgonyana ba atla ba nyala pele. Ka morago ga go nyala, ke moka ba tliša mosogana go bona lapa la makgolo wa gagwe, ba mo iša ka pudi ewe bareng ke kgata lapa. Ke gona ka morago dikgarebe dikgonago dia gabo mosogana. Dikgarebe le masogana ke moka ba raloka ka mokgwa o ba ka kgonago.

Bjale ko tsena go ngwala, ka kowa lešeding lela ka go taboga le la ka godimu, ka ngwala ka ga lona, le ke šetseng ke kupile tswarêlo ka letlakaleng la ka godimu bona (79. 162).

Motlogolo wa tšhuwana.

Motlogolo wa tšhuwana, ke gore o hwetše, ke papagê le mmagê, bjale o boetše o ile o dutši ga makgolo wa gagwe ka gobane ba leloko a ba mo lebelle. O gola a dutši lapeng la makgolo wa gagwe, go fitlhê la e ba monna, motlhomong ba leloko la gabo ba gašane. Motlogolo yo

93. o swanetše go tšea mosadi ga malome wa gagwe. Bjale makgolo wa gagwe o dira bjalwa bja go rêra molato o mongwe ga mokgonyana wa gagwe. Motlogolo wa mohuta o ana le gora lagagwe le mafôrô, mafôrô ke a makgolo wa gagwe.

Makgolo wa gagwe, o dira bjalwa, ke moka o nyakêla, batho ba k theko, ba rwala bjalwa boya ga motlogolo, go rêra molato. Ba rwadi ba bjalwa, ba bo rwala ba tšwa ka kgôrô, ba sa letše mphulukwane, ka gobane molitši wa mphulukwane o re go letša a tlhaloša gore boya ga mokete le ê le boê le tlhōgô ya kgomo. Ba yo goma ba lekgolenyana le motse, ke moka ge ba tsena ka mafôrô ke gona ba rwadi ba lešago mphulukwane bare bo a tsena ga mokete.

Bjalwa bo swanetše go tsena, ka lapeng la makgolo wa lesogana, ke gore makgolo wa go bêlêga mmagê. Ba bolêla molato wa bjalwa, ga gona thaba o tla goma a bitša makgolo wa gagwe ke moka ba nwa bjalwa, ka gore mokgonyana wa gae ba ja naê.

94. Majakane, le bona, ba no dira, bjalo ka bahetene, fêla bona ba dia ka go utama, ka baka la go tšhaba baruti ba bona. Ge ba dira bjälwa, bja go bitša dikgomo, mosadi o dira ka mokgwa o, o ntšha mabêlê a fa yo mongwe wa gabo, ke moka a dirêla bjälwa bjowe ka mowe motseng. Ke moka basadi ba rwala ba iša bogadi bja motheпа.

Ge ba thoka, magapa, mmago kgarebe o ba gona, a bona gore ba rwele magapa a makakang. Ge ba tšoboya le nama ya pudî, ba rwadi ba swanetše go iša ka motseng wa lejakane. Modirô owe wa bona ba dira ka sephiri. Ge dikgarebe tša majakane ba yo bona monna, ba setla maupi ba rwala ka diroto, le malôko a bjale kă, ditloo.

Kganthe malôko a baheteng, ke bjälwa, le maupi, le dithôrô tša go thêkga magapa gamôgô le ditloo. Ke monyanya o mogolo ge methepa e a bogadi, yo mongwe le yo mongwe o bea kanya meriri ya gagwe ka mokgwa, o a ka kgonago le go apara.

Baredi ba majakane, go nyalwa ba fo nyadiwa bjale ka ba baheteng, le mekgwa ya dikgarebe ba fo swana le ba baheteng. Mowe go nago le phapano ke go bikiwa ga bona, bona ba bikiwa mosegare, a ba diri se-boka boke, ba fo sepela go fitlhêla ba fitlha mowe bogadi. Ba baheteng ba bikiwa bošego, ba dira seboka boke, le ge ba tsena ka ngwakong ba ba tšhêla ka metsi.

Ka molaô wa sesotho, mabapi le bjälwa bjo bontšî, bja magapa a phethago menwana e medi, goba lesome la magapa, ba rwadi ba ôna ba tseba ga botse gore morolêlwa o tlhaba kgomo, ka gobane ke bjälwa bjo bontšî. Bjälwa bja mohuta owe ge bo eya bogadi bja mosadi bja seke bja tsefa bare, ke bjôna ba lukilego, bogadi bja ngwana bo lukile.

96. Bjälwa bja go tseba, bjälwa bja go tsefa, ba bja loka, ke gore mosetsana a ka seke a ba le bogadi, ba tla no tlhwa ba dira mašata a go tlhoka le go fêla. Dintwa tša ntšhe a difele, bja galaka le gona a bja loka, bogadi bja motheпа bo tlogalaka. Ke gore dipolêlô tša monna le mosadi di ka seke tša ba di polabolo tše di theletsago ke batho. Ba rata gore bja segalake goba go galefa kudu, go tsifile ka go riale mowe.

Mabjalwa a mohuta owe ke mabjalwa a mabedi fêla, maina a ôna ke a, ke bjälwa bja go iša mapara a bakgonyana, le bjälwa bja go iša dikala tša mosetsana. A iša ke dikgarebe, a iša ke basadi, basadi ba ba tlhokômêla kudu gore naa, mokgonyana ga nwele ke motho wa mohuta /mang, ka.....

mang, ka gobane ge motho a nwele o nyaretša mokgwa wa gagwe ka moka.

Le ge ana le mekgwa ya go se loka ga gona taba, ka gobane dikgomo ba šetše ba amogetše. Bona barwadi ba bjalwa, ba tla no fitlha ge ba
97. boetše nthago ba noba ba tlhaloša, gore mosogana ga nwele bjalwa mokgwa wa gagwe ke o, le o. Ke thutō go batswadi ba mosetsana gamōgō le ngwana wa bona, gore tsatsi yago bogadi a be a tseba gore mokgwa wa monna keng.

Bjalwa bja mapara a banyadi, bjalwa bjo bo dira ke mosadi ya nago le mabêlê, ge ele mofutshane a ka seke a bo dira ka gobane ke bjo bontsi kudu. Ge bogwe bo le kgole, barwala mabêlê ba yo dirêla bogweng, ba nyakela basadi ba matheko, le yo mongwe wa motse ga mōgō le mosadi wa sebaka ba ya naê. Dithōrō ka moka ba dišila ba sale mo, ge ba eya bogweng ba ya ba rwele ele maupi.

Ge ba fitlhile bogweng, modiro, wa bona ke go ritelatša, ke moka ka moswana pitša e tsoga e swa marago, ke gore ba apea, ka moswana ba omêla, se omêla sa bjōna a ba nwe, ba setšhêla ka moka ka bjalweng. Ka moswana e sale gosasa ke pele ga gore ba bo tlhotle ba kga ditheba
98. ba yo bega badimu, ba gabo mosogana gore bjalwa ke bjo re file ke bagabo makgolo, ka go riale re bega bo mokete le mokete le mokete gore badimu lalang, ~~ka~~ le seke la belaêla gore re ja re lekona, ke sona sejō se wa re šetšego re ija. Ke moka o muma ditheba ka legano o tswe la mowe ba epetšego tšhikginyane, ditheba tšewe di šalago ba di nyakago ba nwa, ge ~~ka~~ di ba šitile ba di ribêga ka sethepa mowe ba begago gona. Ke moka ba tloga, ge ba tloga mowe/^aba lebelle nthago.

Motho a ka gona gore a yo kwa gore bjalwa bo betše, gore ba tlhotli ba tlhotlê. Ge ba feditše go tlhōtla, ba faga tša go ja ba ja. Ka morago ga dijō, ke moka barwadi ba thokolla, bjalwa, ba uta diphitlhō. Ke moka ba bo tšhêla magapeng, ba ntšha legata ba fa mong wa motse, ba motša gore re ba tametsitše ka bokgaufsi, bjalwa bo ya kgole. Ba ntšhetša magapa kgakala, ba a rona ka mokgwa o ba ka kgonago, ba be ile gare ga lapa.

99. Ka morago, ba motse, ke moka ba ntšha barwadi, ba yo ba gomêla tseleng, ba sepela sebakanyana, ge ba gopola gore ba felegetši ba tsene ka motseng, ke moka ba goma ba boêla motseng. Ge ba fitlha kgaufsi le mafōrō, ba tlhaba mphulukwane, beng ba motse ba kgana, ba kitima ba yo tlhakanetša bjalwa. Ke moka ba yo bo rorêla ka ka ngwakong owe ba tsebago gore dikgomo tša go nyala ditla tšwa ka ntshe.
/S_ebaka.....

Sebaka ke moka se bitša sebaka sa motse, o motlhalošétša, ka mokgwa owe ba rumilwego ka ōna, le yēna ke moka o botša beng, ke moka ba leboga. Le bona ba bitša ba gabo, ba kgobakana, ba ba botša molaō wa bjalwa. Ke moka ke mokete, ba nwa ba bina dikoša. Bjalwa bja go dirwa ga mokgonyana bo lukile kudu, ka gobane bo lewa le ditlhong, ke gore marikgi.

Halala ba bonwa ka mokgwa o baka kgonago, ba bini ba koša ba bina koša. Koša ya bona e kgolo, bare, ga bo makgolo ka okwa tlala ke aya. 100. Motlhabendi ore ga bo makgolo ke bagobendi, ka oka tlala ke aya, ga bo makgolo wa setšhadi, ka okwa tlala ke aya, bjale bjale, motlhabendi yēna ge ana le diēma a ka no tšwēla pele le go tlhabela ka mokgwa o a ka kgonago, ba gobendi bōna ba no gobela ka ōna mokgwa ona o ngwadilwego ka godimu.

Ka moswana, ba tsoga, ba tlıhaba kgomo, ba tlıhabēla dirolwa, ba enwa dikaraba, ke gore diphitlhō. Kgomo ke motho ge ba bolaya yōna ba swanetše go rēra pele, ke gore pele ga gore ba nwe, dikaraba, ba leloko la bo lesogana, ba yo dula thopa, ba rēra ka ga bagōgadi. Ge mokgonyana a sena kgomo o kolota ya ngwanabo, ke moka ba tlıhaba kgomo ke moka.

Molaō wa yōna, ke gore, bare ge ba feditše go tswiya, pele ga gore ba ntšhe seledu ba bega gore kgomo e fedile go tswiwa ba bega ba bo lesogana, ke moka ba bolesogana, ba bega bagogadi. Ba fetolwa gore ba e phule, ba e phula, ba ntšha tša ka teng go yona. Ba goma ba bega, ba gabo lesogana, ba yo šena kgomo ba sega nama e ngwe le e 101. ngwe, gamōgō le tša ka teng tša yōna. Ba yo bega badimu, ka morago ga pegō, ba bea dinamana tšewe mowe ba begago gona. Ke gona ba ka kgonago ba e ja nama, ba ba fetsola gore ba phakolle kgomo.

Ge ba feditše go pphakolla, ba e rorēla ka ngwakong. Tsatsi lewe ba apea dibera gamōgō le tlıhōgō, ba rita mošwane ge dibēra le tlıhōgō di budile. E le gore nama ya go gadikēla bagogadi yōna, ba šetše ba segile, ba ba tlıhaolela nama e bose, ya go tlıhoka marapō, ke moka ba ba gadikēle, ba šeba ka yōna maušwa.

Ge dibēra ka moka di budulē, ke moka ba leloko ka moka ba tliša, dibjana tša bona, ba tlılo ba phatha dibēra, ke nama ya molato ba tla kwa ka tšōna. Se sengwe se bjana ke sa go tsolēla bagōgadi. Basadi tlıhōgō u baji, go ja banna kgorong. Ba ntšha motlhagare, ba pharoganya

leleme ka bogare, ba fa ba rumiwa, ka ts'ona ba yo bega mokgalabje gae. Nama ka moka a e apeiwi, empa ba jana motshantshathano bjale ka pudi, 102. bala ba feta le ola mphapha, ba a bagana ele tala.

Marikgi.

Ka tsatsi lewe ba tlhabago, kgomo bagogadi ba apea, marikgi. Ke moka ba lala ba laetse, ka moswana ka morago ga dijō, ke moka ba tshela, marikgi ka sethepaneng, ba rwala ba tla tsama ba e nwa buntsi o salla bakgonyana.

Bjalwa bja dikala, dikala ke tsa mothepa, ka gobane ge mosadi ge a bolla, monna wa ge ba bina malope, monna wa gagwe o swanetse go mo rekela dikala le dikobo tsa gore mosadi wa gagwe a tshepe, batho ba mone gore ke ngwale motsewa.

Go aloga.

Motlhang, mosetsana a logago, ka morago mmago mosetsana, o dira bjalwa, le bjona bo rwala ke basadi, ba isa dikala, le bjona ba yo bo tlhabela kgomo, fela ge ele magapanyana a ka fase ga a tshelago, go mo tlhabela kgomo e noba go tlhompha ba ga makgolo wa gagwe, mola o wa kgomo ke magapa a phethago menwana e medi goba lesome goba lesome 103. le metso.

Taba ena ya gore legapa le lengwe le nwewe kgorong, la seke la tsena ka lapeng, ke bjalwa, bjowe bja go rwala ke methepa la ntlha ge ba yo bona lapa la bogadi. Mabjalwa a mantsi a ba dii, a tsena ka moka ka lapeng. Ba rola, ba tlhalela barwadi ka pitsana ya bjalwa bjola ba tswago ba rwele.

Marola-kgare, ke pitsa ya barwadi, ke gore motho yowe a ba rumilego, o bela barwadi pitsa ya bjalwa, gore ge ba tso boya le magapa, ke moka a ba fe ba nwe. Ge ele gore mowe ba goba ba etetse gona ke kgole, gona ba ba apela marikgi, ke ona marola-kgare.

Go seba, ge makgolo wa mokgonyana dira bjalwa bja go ya bogadi, ge a dira o fore ke dira naleng, ba tshaba go roma motho gore a yo ba botsa gore bjalwa ba tlatla, motlhomong bja seke bja ya, ka go riale mowe a gwaloka. Ba no tlhalosa, kowa bjalwa bo tlhotlilwe, mo 104. go nwewa le gata, ke gona o kwago ba bolabola gore bjalwa boya ga moke-te. Mowe ditshabi dika kgona go yo seba gore lehono ke nokwa nonyana ya tseleng e re o tlela ke baeng. E le gore le yena go tseba gona wa tseba, ka bo bare ba re.

Ka bona bo bare bare, ba lukisa, ngwako wa lesogana gore e dule e le o motse. Gore ge ba ene ba fitlha ba hwetsane gore ngwako o botse. Le ge bjalwa ba ka no theša ba seke ba buiša molato a o gena.

Bjalwa bja bogadi, bo a tsena ka mabanyana goba ka morego ga dijc Ge bo tsene ba roma batho gore ba tsame ba tsibisa ba gabo, motho a swanela go fonwa le batho bafele, mowe a go direge. Ke molaō gore ba begalane molato wa bjalwa. Le bona a ba swanela go lebala badimu, pele ga gore motho yo mongwe a nwe, ba swanetše go bega badimu, ebe gona ba ka kgonago ba enwa.

105.

Badimu.

Ke molaō gore, sewe ba se fiwago ba swanetše go bega badimu, pele ba sešu ba se šumiša. Ka gobane ba tlhoka go dira bjale ke gore ba tabugile molaō. Ka go riale badimu le bona ba tla ba huralla. Go huralla ke badimu, ba tlhagisetša batho dilō tše disa felego. Ka tsatši le lengwe ba kare ba ka kolēla pitša ya bjalwa ke moka ya ba phonyōkga ya pyatlēga. Ba gopola gore ba ka kudi ba fiyo dira ka kgole, a wa le bona ba go nyaka gonwa le huraletše badimu.

Mokgalabje yo mongwe wa ga Tselane o be a na le mešomō ya gagwe, ya diatla. Bjale ge a ekwa motho a sekela obe a mo fa ka ntle le go mo rekisetša, bjale gona le polēlō e erego le re go fiwa le leboge. Tebōgō ke go omēla bjalwa ba yo mo fa.

Mosadi yo mongwe wa ga Mōngale a dira bjalwa, a rola a yo leboga mose, bjalwa bja fitlha ga botse, Tselane a seka a bega badimu, o gopo-
106. la gore medirō ewe o e dira ka botlhale. E rile kowa batho ba kgobakane, a ra, betši gore ba kakole pitša ba e ntšhetše kgakala gore ba nwe. Ba ya ba e kakolo, erile mola ba e tšwa ka molomo wa ngwako, pitša ya ba phonyōkga, ya pyatlēga bjalwa bja falla. Lešaba la palakana.

Ka tsatši le lengwe, yo mongwe wa ga Mašumu a dira bjalwa a rwala a iša ga Tselane a yo leboga, lehudu. Mokgalabje a lebala badimu. A ba roma gape gore, ba yo rwala pitša, ba ya ba rwala, yōna ba ile kowa ba bea fase ya tšwa ka diatleng tša bona, ya ribēga fase, bjalwa bja falla ka moka. Mokgalabje a kwatšela betši ba gagwe, a re ba fo dira ka kgole, batho ba gana gore o ke o sepele o laola, a tsama a laola ditaola tša bolēla gore badimu ba belašla bare o ja o ba kona.

Pegēlanō, ge ba ga makgolo wa rwala bjalwa bja ya bogweng bja
/ngwanana.....

ngwanana bjale bakgonyana ba ntšha selo sewe ba fago bagogadi. Ka
107. moswana ga mo bjalwa bo fedile, ba swanetše go botša sebaka sa bona
gore sepela o botša baeng gore re ne le puđi re ba tľhabšla ka yšna.
Le bona ba begana ka mokgwa o ba tsebanago ka šna. Ke moka ba ba fe-
tola gore ba e bolaš, ba kgone ba e tľhaba, mokgopa wa yšna ba swane-
tše go tľhškšmšla ka baka la gore o tla ya ga makgolo wa mosogana.

Go nweša mothepa, ge mothepa, buntši bja batho ba mo nwišitše,
empa go khurupšla kobo ke molaš, fšla go ba bolabudiša gona a ka ba
bolabudiša. Ge a bšna yo mongwe yowe a sa monwešago, a khurupšla ka
maatla, le go bolabola a sa bolabola. Le yšna o swanetše gore a mo
nweše a kgone a molabudiša.

Matswele wa gagwe, yšna le ge a mo nwišitše a molabudiši ba leba-
ne, o phetla molala a bolabola a lebetše theko a inametše fase, kobš
a e khurupetše. Ge ele gore ba motse ba mo nwišitše ka moka, medirš
ka moka o dira le bo makgatle ba gagwe. Le ge gole bjale kobo ke
108. molaš gore a fo khurupela gore ba bogadi ba seke ba bona sefatlhogo
sa gagwe. Ge ba sešu ba mo nweša, a šome ka kgakala o fo dula ka
ngwakong.

Mošomo owe a ka o šomago, ke go kga metsi le ba bangwe ba bo
makgatle. Le go ya go roba dikgong, ka gobane dilš tšewe o tla fo
fitľha a di bea lapeng a ba a tsena ka ngwakong. Ke šna modirš wa
gagwe o we a ka fo bago a thuša ka šna. Ge a bšna ba bogadi o phimi-
ša matľhš a gagwe a lebella ka mowe go senago motho.

Dijš tša bona bjale ka ge go šetše go tľhalušitšišwe gore ba jšla
ka ngwakong owe ba dulago go šna, gamšgš le masogana a bona. Ge ba
ile ba šia melatša, ke mokwa ba kwatama fase, ba šila mmela ba šmella
masogana a bona mapoto.

Ge mosogana a ile bogweng, methepa e fagšla masogana tša go ja
esale ka moswanyana, empa motšeiwa a ji dijš tše we ba fagetšego ba-
kgonyana. O wa goma a tľhatlea ya gagwe pitša ya busišwa bja gagwe.
Le batswadi ba mothepa buušwa bjowe bja go fagšla mokgonyana a baji,
109. ba ja bowe a šalago a faga ka morago.

Ka morago ga mo ba feditše go ja tša go ja, ke moka ba kakola
serafšlš sa mapoto, kgarebe e ngwe e thoma go kgela bakgonyana. Ba-
kgonyana a ba na molaš wa gore ba e kgele ka noši, gamšgš le methepa
gona le mokgedi. Le bjšna bjalwa o swanetše go bakgela, yowe a nya-
kago go nwa o botša mokgedi a mokgela.

Mokgonyana, mokgonyana ana molaō wa gore a tšwe ka ngwakong a du-
le kgakala, a tšwa a dula kgakala ba swanetše go mē dira molato, ka
baka la gore o nyaka go bonēla ba ga makgolo wa gagwe. Lege a kare
a sa ja se sengwe, a re a sešu a fetša go tlhahuna a tšwela ka ntle
a tlhahuna o na le molato, ka gobane ba mo file ngwako owe a swanetšeg
go dula go ōna, dilō ka moka a dijš ka ga ōna.

Kgopēlanō, ge mokgonyana a kgopela motšoko ga makgolo wa gagwe,
makgolo wa gagwe, o swanetše go mofa motšoko ka thoko. Mokgonyana le
110. yēna o swanetše go dira bjale ke mokgwa wa go tlhomphana. Mokgonyana
lege a ka gatlhana le makgolo wa gagwe mabjaleng, a ba swanēla gore
ge ba dutši ba lebeletšana, bare go a ila ka gobane mokgonyana o tla
bona dipale tša makgolo wa gagwe, le bjälwa ge mokgonyana a nyaka go
šišla makgolo wa gagwe, a swanēla go nwa bjälwa pele.

Ge bjälwa bjowe bja go tšwa ga makgolo bo ka fitlha, bjale ba
bitšana ba seke ba gatlhana ka moka, ba ntšha pitša e ngwe ba nwa,
ge nke bjälwa ke bjo buntši ba ka fo nwa ka mokgwa owe ba ka kgonago.
Empa ba swanetše go šia pitša e ngwe, gore ka yōna ba tlilo bega bala
ba go tlhaella go tla ka mabanyana, mokgwa le molaō wa bjälwa. Ke
bjōna bo nyanyana bjowe bo šetšego, go lukile, bana ba monna ba nga-
thagana tlhōgō ya tšiš, se sengwe seema sere, butši a buji buja mabu-
ka.

Mabuka, ke morathana, ge motho a ka tšea lekgakgo a le dira mara-
thana, a re yo mongwe le yo mongwe a tope leratha, ka moka ba tla
111. ēnēla, a olele gohora, bare ya lokšla tlhako e nwele.

Phitlhō, ka morago ga mo ba feditše go nwa, ge ba bona gore letša
tši le a madikšlō ba thoma go lašla ba tloga, bawe elego beng ge bare
ke a lašla ba fšla ba ba botša gore šma gona le taba e ngwe. Ge ba
bōna gore batho ba bantši, ba tlugile, ke moka ba ka kola pitšana ewe
ba goba ba e beetše go lašlana le bagabo. Ke moka ba e kakolšla.

Ba tla tšea pitšana ba tšhella baeti, ba ba fa ka ngwakong, bona
ba nwela ka ntšhe, beng ba motse ba nwēla ka kgakala, Ge ba fetša
yōna ke moka ba lašlana ba tloga. Ka mabanyana ana we ba swanetše go
lala ba laetše, ka gobane ke molaō, gore ba seke ba lašla tšatši le
we ba bošlago gae ka lona, ba lašla ka mabanyana, ke moka ka moswana
ba ka fo tloga ka lebaka le ba le bonago. E seng pele ga dijō, ka
morago ga dijō.

/Mofelegetši.....

112. Mofelegetšī, o tlogēla dikgarebe, ge ba ile ba mo lokolla gore
 ̧ tlogē, ka gobane modirō wa gagwe ke go bega dikgarebe ka mokgwa owe
 ba tlilego ka ōna. Pudi motlhomong ba ka fo šala ba tlhaba ele gore
 o tlugile. Ga gona selo sewe ba swanetšego go mo fa, selo setla tloga
 le bo makgatile ba dikgarebe.

Bona le bona, gore ba tlhabe pudi, tsatšī lewe ba jago pudi, ka
 lona ba swanetše gore ba bošle gae. Ka gobane ge ba ka robala, sebegō
 sela ba ya go go bega batswadi ka sona seka bōla. Ba fo felegetšwa
 ke masogana fēla, le bona ba yo ba gomēla tseleng, ke moka ba ya gae
 ba e nošī.

Ge o ka bōna ba dula le baka le letelele, ke gore ba dikuluša ke
 ba bogadi, ka baka la gore bare re sale bona, le go nyakēla re sa
 nyakēla pudi e re ka le tlabēlago. Mowe ba ka dula go fetša beke,
 empa batswadi gae, ba tla fela dipelo, tša gore go kaba go tlhagileng,
 a fa a ba nyake go tšhabiša goba bjang, ke dikgomolo tša batswadi ba
 bōna modišaga wa bana ba bona.

113. Motho a ka fo ba a rumiwa gore a yō bōna gore molato keng. E
 seng gore a re go fitlha a butšiše awa, o fo dira tše nkego ke mosepe-
 di, a ba a ba dumediša, ka go riale o tla ba a hwetšana sebaka sa go
 butšiša methepa, bjale ka ge e ke wa ba bapadiša, le bona ba bolabola
 sewe se ba diegišago.

Matsatšī ka moka ge dikgarebe, di dutšī mowe, ba ba tlabēla,
 dikgogo, ka gobane pudi ke a mafellō ya gore ba tlhaba yōne ka moka
 ba ja, ba tloga, Ke yōna melaō ya mabjalwa a bogadi, ke tswaranō ya
 mokgonyana le makgolo wa gagwe.

Taba ena ya mabjalwa a go ya bogadi bja mothepa ke taba e e tha-
 bišago beng ba dikgomo, gore dikgomo tša rena a tša ya ka leweng di
 bolokegile. Ka gobane makgolo wa bona o ba rolēla bjalwa, ba nwa ba
 thaba, le bona ba thabiša makgolo wa bona ka sewe ba lego naso.

114. Dilō tša go leboga bjalwa, morula goba bjalwa tšewe makgolo wa
 mosogana a rwalago ge a yo bona mokgonyana goba go ba bega, o mongwe
 le o mongwe ona le tebogo ya ōna. Dilebugiwa ka pudi, tsatšī le le-
 ngwe ke setlhano, ke gore mowe o tla ba a bolēla gore magwera a mašu-
 wana. Ge pudi e se gona o ntšha lesome, ge mosogana ele sehuri o ntšha
 ponto (nku).

Barwadi, ba thabēla kudu, ge goka bolaiwa sa matsana, ka gobane

/ba tla tia.....

ba tla tia ditlhaa, ge ele tšhelete ga ba e thabele gagolo, ka gobane ba yo fa batswadi ba methepa. Ge a bona gore a na bjalwa bja marola kgare, ke moka o ntšha lefakorong goba sekhušumane oa ba fa gore ba tla kwa mowe go nago le naleng ba ya ba reka ba nwa.

Ge ba ile ba ba tlahabēla kgomo, ba ja dibera tša yōna, ba ba baja le mošwane., ke moka ba rwala nama e ngwe ba bošla nayo gae. Mong wa bjalwa o ba fa marola kgare, a ba a bafa le ditlokana tša nama, ba yo apea ka malapeng a bona. Barwadi ba bjalwa ba thabiša ke taba e.

115. Mo ba tlahabetše barwadi ba bjalwa selo, ke moka go fedile ga go sana selo sewe ba ka bago ba sa ba fa gore ba rwale ba š nasogae. Ba rwala selo sewe ba ba tlahabetšego, ba yo bega ka sona, ke moka ba leboga.

Morula, makgolo ge a dirile morula a ba rwale, ba roma motho gore a yo tsibiša bakgonyana gore makgolo wa lena o re gona le metsi kowa mašemong o re tlang le nwe. A ka seke aba bitšetša lepōkwa fēla, o swanetše go dira le phepha. Ka morago ga dijō ba ya, ba ya ka gae pele.

Phepha, ba re, go fitlha ba tsena ka lapeng la makgolo wa bona, ke moka ba dumediša, ba kgona ba iša bakgonyana ka ngwakong. Ba botša sebaka gore sepela o ba botše gore a re ba bitšetše selo, re re ba tle ba nwe metsi a makgolo wa bona. Me moka sebaka so ba šupa pitša ewe ba bitšetšwago yona. O kga ka segō o wa tšwa ka go riale o ba šupile.

116. Ke moketē, ke bakgonyana ba nwela ka gare ga ngwako, empa digō tše dingwe di fēla di tšwela ka kgakala, ke tša go fa ba ga makgolo wa gagwe le batho ba bangwe ba ba lego ka kgakala. Ge ba hoše ba tsekega mmini wa dikōša o bina dikōša molato a o gona.

Dikōša tšewe di biniwago ke tšena: Motlhabendi, ga bo makgolo, bagobendi ka okwa tlala ke a tla, ga bo makgolo, ka okwa tlala ke atla, bjale bjale. Koša ya bobedi, mothabendi, moropa go lla morōthō motlhophi ke mamitša, ba gobendi re a nwa ke bja dikgomo banna, ke mamitša tša kgole, re a nwa ke bja dikgomo bašac. Yana ke šile špō, basadi, re a nwa ke bja dikgomo, tša kgaufsi ka o ka mēla, re a nwa ke bja dikgomo banna bjale bjale.

Ba bangwe ba leloko ba fitlha ba hwetšana gore ba feditše, lege pelo ya gagō e swabile, a ka seke a ba šupa gore o swabile, o tla šma,

/a bina.....

117. a bina koša e: motlhabendi, ke hwetsane ba kgupile, bagobendi, ba ntšhela dikgari, ga bo makgolo wa sesadi, ba ntšhela dikgari bjale bjale a bina.

Ka morago ga mowe, ke moka ba ga makgolo, ba romela sebaka gore, sepela o botse bakgonyana, ba e riš ka mašemong gona le letona. Ke moka sebaka so ba botša, ba leboga, ba tšwa ka ngwakong ba ya mašemong Ge ba fitlhile ba botša sebaka gore ba šupe, pitša ela ya letoba ke ela. Ke moka sebaka se a ba šupa.

Bakgonyana ba thoma go begana, ka morago ga pegano ya bona, pitša ewe ya morula ba swanetše go e khurumulla ka selo, pudi goba nku, goba putšanyana, ka mokgwa owe a ka kgonago ka ona. Nku e ntšha ke motho yo a tšwago ka lapeng, mofutsana o ntšha sewe a se bonago. Dilō tšewe ke tša go tlhatswa makgolo wa gagwe pelo, gore pelo ya gagwe ebe e tšhweu.

118. Ke moka ba bina dikoša tša mokgope, ba nwele ba hoše, ba khuru- metšitše ba sa khutša. Gona le koša ya mokgope ewe barego: motlhabendi o re, mokgope ke letoba, bagobendi bare a elele, khurumulla khurumetša ngwana matšie, o e a e lele le e, le e, bjale bjale.

Ge ba feditše mokgope, makgolo wa bona a ka ba boetša ka gae, o ba fa pitša ya molašelo. Empa ge ba ile ba ntšha selo se se kgatlhisa- go makgolo wa bona, ge yo mongwe ana le mokgope, a ka ba kolotšela, a ba fa mokete wa ba o mogolo go fitlhela ba tloga bošego. Mosogana a ka fo šala a bona mosadi wa gagwe ge a rata. Ka moswana ba tsoga ba mo bolašela kgogo, ke moka wa ja, ka lebaka le a ratago go ya gae, o a ya, ga gona tana.

119. Ge makgolo wa motho, a ka bega mokgonyana, morula, bjale a fo nwa a sa ntšha selo, kemoka mokgonyana yowe mpja ya gagwe e nyele. A ka seke a tsoga a nwele morula wa go bigiwa ga makgolo wa gagwe. A ka fo nwa fela wa go kgopela, bawe ba filwego goba ba mo fa, goba ba mo kona, molato a o gona. Fela ba tla no mo fa ka gobane le yena ke ngwana wa lapeng, ba ka seke ba kgona go mo kona, empa ba tla fo fela bare ke mpja ka matheko.

Serola, ge makgolo wa mokgonyana a ka mo rwalla, lesome la magapa goba go feta, bjale mokgonyana a tlhoka sa go ba tlabela, a ba fa tšhalete goba lesome motlhomong nku. Taba ewe a e ba thabiši, ka gobane ebe ba sa gopola bjale, le ge ba e tšwa baitše le boš le kgomo.

/Selo sa.....

Selo sa madi se feta dilô ka moka, ka gobane le madi a šona ba tla a tšhêla mafsikeng a badimu, badimu le bona ba tla thabêla tšaba ewe.

Ditšhalete ke dilô tša makgowa, a se dilô tšewe badimu ba di tsebago. Di fo ntšhiwa fêla ka gobane, bare sa mpja ke se se tsoga-go, phiri mošate ba bega.

120. Ba gwerera ba gagwe, ba tla leka go nyefola mosogana, ka mokgwa o mongata. Mowe mothepe a ka bago a bôna gore a se monna, ka baka la bodidi bja monna wa gagwe. Ka lebaka le lengwe mothepe a ka tlhala monna wa gagwe, empa ge batswadi ba rata gore a e, o swanetše go fo ya. Bušumana a bo segiwi, go segiwa bothôtlôlo, le ge o ka nore wa mo tlhala, ga go thušî selo, ka gobane motlhomongwe ke letsôgô la gagwe.

Ka baka la bodidi, bja bo lesogana, dikgarebe di ka seke tša dula lebaka le le telele, ba tla phakiša ba goma, ba boêla ga gabo bôna. Ba tla fo tloga ka bothakga ba ka seke ba bolêla gore re tšhaba tlala. Ba fo tšama ba bolabola le tsela ba e ya gae.

Kwanô, ka baka la kwanô ewe ba go kwana pele, bonyanyane bjowe a ntšhitšego ba a bo amogêla. Ba ka seke ba bogomiša, go tla bônagale gore ba tlhala. Ka go riale mowe ke gore bogwe a bo gona, ba swanetše go botšana ba yo nyaka ditšhila tša bona.

121. Gona le lebaka le makgolo a ka êtelago mokgonyana, a sa swara selo, kudu ge mokgonyana a šetše a bikile mosadi wa gagwe. Fêla a ka seke a napa a sepela a sa bea selo godimu ga tlhôngô, o swanetše go rwala serotwana, ka gare ga serotwana, gona le ditloo, ke tša mokgonyana, mosadi wa gagwe o tla mo gadikêla.

Memô ya go tšea e ga batswadi, mosogana o apiša mosetsana, a ba a iša dilô tša gagwe tša mapišô le dilwana tše dingwe tša go fa mosadi wa gagwe. Go loma, ke moka bagwera ba gagwe ba thôma go mo loma, gore o dirile keng, goba o be o tlhokileng, ge o tla ba wa tsentšha maoto a gagc ka legapeng. Le ra goreng ge le riale, mohuta ola a se mohuta wa batho, ba tsoga bošego, ke gore ke baloi, ka go riale ngwana wa nôga ana nôgana.

Nôga.

122. Noga e a loma motho, a hwa, le ge o e bôna e le e nyana, o seke wa gopola gore e ka seke ya go bolaya, e a go bolaya. A re go thibe-
le mo o mo rata o ka fo ya wa mo tšea, fêla o tsebe gore a tlile a go loma, o tla gopola wa re, banna ba gešû ba ile ba mpotša. Lebaka

/le tla ba.....

le tlabā le fitlhile la go gopola, empa go tlabā go sa thusē selo o fula o ka metšē le ōpe.

Mogologolo yo mongwe, o re, mpotšē ke saya, o seke wa mpotšā ke tšō boya. Ge o mpotšā ke tšō boya, a o mpotšē wa nkubēla, ge o ile wa mpotšā ke sa ya a o ntsererele, wa nkeboletšā, ga gona mowe motho a ka go bolēlago, polēlō ke gore sa go hwa a sena tsebe.

Mosogana, o tla botšā batswadi ba gagwe taba e, ge mosogana a fiyo loša mosadi yowe batswadi le bona ba mutšitšē, a ka seke a kgo na go ba botšā ka gobane yēna o ile o tla di kgona. Mosogana o swanetšē go gopola ga lesome a bone gore a gona tsela e a ka tšwago ka yōna, ke moka a tšhabēle makgoweng, o dula gona, mengwaga le mengwaga ngwaga, a sa romele motheпа dikobo.

123.

Batswadi.

Batswadi ba mosogana ba ka seke ba dumēla gore, mosogana ka gobane felo fala go bifile lesetšā mosetsana. Ba tšhaba gore ba ka loba thoto e ba šetšego ba išitšē. Mowe re hwetšana seema se serego, ngwana a llēla naka ya mokhura re a setlhara mofa.

Bogwaragwara, ka baka la gorē mosogana, o dutšī bogwaragwara, a romele mosadi wa gagwe dikobo, le go mo ngwalla marifi a mo ngwalle. Mosetsana a dulēla lesogana, go fitlhēla ba gwera ba gagwe ba bikiwa ka moka, a ba a tenwa ke bo-kgarebe. Monna yo mongwe ge a bolēla naš, ke moka a bona gore, monna yola a sa mo gopola, ke moka wa dumēla.

Bobarebare.

124. Ke moka monna yola wa bobedi o tsena ka lapeng, bobarebare, ba bile ba botšā batswadi ba mosogana, gore maa le a dikwa tšā dinaga, re kwa gore mosadi yola wa lena o tšea ke mokete, le bona ke moka ba ngwalla ngwana wa bona. Ke moka morwa wa bona, o reka dikobo tšā mosadi, wa di romēla go batswadi gore le tlo di fa mosadi wa ka. Dikobo tšewe ke tšā go tlhōtla ditaba.

Dikobo mo diile, batswadi ba motheпа ba ka seke ba di gana, ba diamogēla, le morumiwa ba mma mogobotse, ba mo thabēla, bona beng ba tsebēla pelong. Ke moka a laēla a tloga. Ba ka seke ba kgona go gumišā dikobo ka baka la gore e šu bare e kgopoleleng.

Batswadi ba mosetsana, ge ba bona gore monna wa bobedi, o holo-fetšē go tšea moredi wa bona, ba motšā gore nyala, ke moka a nyala, ke mokagš go fedile, le batswadi ba motheпа ba na le nnete ya gore o tla tšea moredi wa bona. /Batswadi.....

Batswadi ba mothepa, ba roma sebaka gabo monna wa pele gore, e kgopoleleng, ke gore ba tle ba tsee dilô tša bona. Ba fetola sebaka, gore re dikwile, re sa ngwalla mosogana le ngwalo. Ke moka ba mo ngwalla lengolo, ke moka o lesetša modirô wa makgowa o boya gae.

125. Ke moka batswadi ba motša ka ditaba tša makgolo wa gagwe, mosogana o tla fetola gore ditseba ke lena. Ke moka ba bitša sebaka sa bona, ba mo romêla gore sepela o botše ba ga mokete ka tsatsi la gome ke rena bawe. O ba botša le bona ba botša bagabo, ka letsatsi lewe ba tlhakana. Ke moka ba ba fa mesebjana ya bona, gamôgô le dikobo tsela tša go tlhôtla ditaba.

Ke yôna tsela ya go tlhala mosetsana, ge o ka bolêla ka molomo gore a ke sa mo nyaka, o lobile, ba ka seke ba go fa mesebjana ya gago, ka gobane ke wena o tlhadilego. Le go apiša go thomile wena, a gwa thôma mosetsana, ka go riale mowe o be o raloka ka ngwana wa bona, o mo sinyetšitše sebaka.

126. Le ge o ka tšea ditaba tsaya kgorong, ditaba tšo no go ja. Ga go direge gore monna a tlhale mosadi, mosadi a bereke, dilô tša gago o ka seke wa di bôna. O di bôna ge o tlhadišitše ke monna yo mongwe ka gobane o tla go fa dilô tša gago.

Tlhalô ya mosetsana, mosadi ge a ka tlhala, monna wa gagwe wa pele, mowe monna yowe a tlhadišago monna yola wa pele o swanetše go mo fa tša gagwe, a kgone a feta le mosadi, monna a nkgago o nkgale sa gagwe.

Mmatla serômo o sinye sa gagwe, ke seema, ke gore o swanetše go sinyagalwa gagolo. Mosadi wa go tlhadišwa wa baba, ka gobane o tla nyala go feta mowe ba bangwe ba nyalago ba goma gona.

127. Motlhadiši ge a ka šitwa, ke go fa motlhadišwa tša gagwe, mosadi o boêla go monna wa gagwe wa pele. Motlhadiši o gafa mosetsana ka dikgomo tše nne. O na le makoko marabe o re tlhware o ka metša. O lobile dikgomo tša gagwe, le malaong a mothepa le go ya a sešu a ke a e ya. Ge o tlhadiša go rata gore wa ba o na le dikgomo, wa seke wa wa tseleng.

Go tshinyeletša letša yo mongwe, ele gore mosinyeletši o nyaka gore mosogana a tlogê le mosadi wa gagwe, goba kgarebe e tlogêle monna wa yôna. E le gore ba lapa lewe a bana mokgwa, ke moka a kwa basinyi a tlhanoga. Motho yowe wa Masinyeletše wa ka a tsene ka

/lapeng.....

lapeng a tšea mosadi yola a goba a mo nyefola ka mekgwa e mebe.

Mosinyeletšī o be a mo sinyā fela gore o mo tlogēle, ke moka a gomē a yo dula, matsatšinyana, a kwe gore wena o sintše bogwē bja gago ke moka a ē a tšee mosadi. Motho wa monuta owe a ka gopelēlwa gore ke lenaba, empa botlaēla bona le mosogana goba mothepa, ka gobane o be a swanetše go lalla ga ba bangwe, a hwetšane nnete.

Go bjale ka mosogana, a re ge a bolēla mabapi le dikgarebe wa kwa a sinyā mokgarebe yo mongwe, a dirēla gore wena wa seke wa ya, empa yēna o a ya.

128. Monna a ka fo thiba ditsebe le ge ba motša, a gopola gore ba nya-ka go mo sinyeletša, kganthe ba motša therešo, a ba a beka mosadi, a tla a bona mekgwa ya mosadi, ka lebaka lewe a mikile a go sana g bo tšhabēlo. O thōma go fēla a botša bagwera ba gagwe.

Ke lejōkō la gagwe, ke moka o le apere, ba bolēla go tša monna, gore e fēla ke letšōgō la gago ke moka, le ge o ka fo tšea mosadi yo mongwe o tla fo e tša yono. Monna o thaba ge a le ka malapeng a mangwe. Ge monna yo mongwe a fitlha wa bona e ka mosadi wa gago a lukile.

129. Monna wa moete, a tšama a bolēla gore mosadi wa mokete a se go loka, ge eke mong wa mosadi dikwa, o tla mo fetola ka gore mellō o o sa o ōrego, o re a o fišī, nna ke a swa. Monna a ka tloga a ya bogwara-gwara, o tla fo boya a mo hwetšana a mo litile, goba o sēgēla mosadi yo mongwe, a mo tlogēla a dula mošegeleng, mosadi o tla fo dula lapeng la gagwe. Go gapa dikgomo tša gago e se gore mosadi a tlogē le monna yo mongwe. Le gona ka gobane obe o sa mo tihokomele, ka tšatšī le lengwe o ka loba, banna ba ēma le mosadi.

Mokgalabje yo mongwe wa bogologolo, bare, o be a re mosadi yo mošoro o lukile, o go kgolēla meetlwa, ka gobane batho ba tla tšhaba go bapala ka wena ba tšhaba mosadi, Ga bolabole ka batho ba banna, o bolabola ka basadi. Ka gobane basadi ba bangwe wa ba kgetha o rwele kgwara.

Ba fo tla ka gae, ke moka ba tliilo lepelle, ka wena, le go nyaka go go bitša matlhong a mosadi wa gago. Ka go ~~matš~~ riale ba nyaka go rutla motse wa gago. Ka gobane beng ba bona ba tlo fo tlhwa ba ija dikgomo tša gago. O seke wa bona tholwana boreledi teng go yēna go a baba. Ke gore mosadi wa gago a di nyake, ge o tloga le mosadi yowe,

/ke moka.....

130. ke moka mosadi wa gago, o seba mogatša motlabo wa gago, gore sepela kowa, o kgaiše mape o fetša dikgalo. O tllilo le swara ke moka wa lefa o sebile ke mosadi wa gago yowe orego o lukile.

Thupa ya go kgaodiša mosadi wa mohuta owe, ke gore ge ana le ngwana wa mosetsana, goba dikgomo tša moredi wa gagwe, tšea dikgomo tša morediš o lefe ka tšona molato owe. Ke kgati e kgolo ya go tia mosadi. Ge ona le dikgomo tša go tia phatla ya gago, wa lefa ka tšona, a di babe mosadi dikgomo tša mohuta owe.

Go tswalla tsela ya go ya bogweng ka lešāša la mokgalo. Ke tsela e ngwe ya go tlhala mosadi, ka baka la go kwa mekgwa ya batswadi ba methepa. Monna o fo dula a seke a ya le go bona mosadi. Batswadi ba mothepa ba dira bjalwa bja tlhaana, ke gore bja go bitša dikgomo, gore ba bo lesogana ba tle go nyala.

131. Monna o swanetše go utamela ba ga makgolo wa gagwe, ka goba a mogela gabotse, a seke a ba kwatela. Ge ana le sewe a ka ba tlhabelago a ba tlhabele, ba bee ba bošle gae go sena le mokgwa.

Taba e e tlogo ba makatša ke gore, ba tla fo bona ngwaga o fela, bakgonyana ba sae go nyala. Ga gosana molaō wa gore ba dire mabjalwa a mabedi ke gore bjalwa bja bobedi bja tlhaana. Bjalwa bja tlhaana e fo ba bjalwa ka bo tee.

Mosogana ge a na le bankana ba gagwe, o tla fela a bolšla gore, mosadi a ke sa mo nyaka, bjale bona ba sa nnyaka a ke tsebe gore nka dira bjang. Bankana ba gagwe le bona ke moka ba tšama ba botša ba bangwe. Taba ke muši e tlaba ya fitlha ditsebeng tša batswadi ba mothepa. Le bona ge ba ekwa, ka bobare bare, ba tlare, ka matlhō re a bōna, ka gobane re išitše bjalwa bja tlhaana, a batlego nyala, le go tla ba bōna mosadi wa bona a ba tle, ba šitwa fela gore a ba mo nyake.

132. Go tšeiwa la bobedi.

Moleta ngwedi o leta lesufi, ke gore batswadi ba mothepa, ba tla ba ba bona gore ngwana wa bona o sinyā lebaka, yowe a go apišago o dumēle. Mosetsana o swanetše go dira bjale ka ge a ekwa batswadi ba gagwe. Ka morago o tla fo kwa ge bare e kgopoleleng, ke moka ba š ba tšee bonyanyana bja bona.

Ge batswadi ba gago, ba rata gore, o mo tšee, le ge lesogana le ka dira mokgwa bjang le bjang, o swanetše go mo tšea, ka gobane ba tla motša gore, wena sepela o nyaka tša gago dikgomo o nyale mosadi yowe

/o mo nyakago.....

o mo nyakago, rena ro mo tšea, a tla a re apêla. Monna yo a mo ratago o tla fo tsena.

Ge ele mosogana dikgomo o tla di bôna kae, dikgomo ke tša dikga-itšedi tša gagwe. Batswadi ba mosogana ke moka ba tla nyala mosadi, ba ba ba moka, ba mo tliša gae, ke moka bakgaogana, ba lebella mosogana.

133. Dithôitse a di lebane le peba, ka morago batswadi ba tla fo kwa lesegô le lla ka ngwakong. Ke mokgwa owe re rego mosogana go tlhala mosadi, ke bakeng la batswadi. Go bjale ka mosetsana le yêna ge a tlhala ke bakeng la batswadi, ka gobane batswadi ge ba kwana le taba ewe mosetsana a ka seke a tlhala, o swanetše go ya.

Go bjale kage mosadi a ile a ima a le bogadi, mosogana a ka leka ka matla gore wa tlhala, empa taba ewe a e direge mo ~~ka~~ nageng e. Taba e kgolo ke gore monna o swanetše go lifiša setlhôtlôlô, taba ya go imiša a se botlhôla ka gobane ke tsela ya bagologolo.

Molaô wa go tlhala, mothepa ge a ile a ima a sale bogadi, ke molaô wa bathoka, bona ba ya ba gapa dikgomo tša bona. Ka segagešu a o direge, ware wa tlhala ka lona lebaka lewe dikgomo tša gago o ka seke wa di bôna. O ka di gapa ge ele gore, monna yo a mo imišitšego o
134. nyaka go napa a mo tšea.

Monna yo mongwe wa Sekgobela, mosadi wa gagwe o ile a ima e sale kgarebe, mosogana a leka gore o tlhala mosadi, batswadi ba gagwe ba gana a ba a tšea mosadi. Mosadi a re go fitlha bogadi a belega ngwana wa mosetsana.

Botlhôla.

Monna a robala le moredi wa gagê, a ba a mo imiša. Taba ena e ile ya ba taba e mpe ka maatla. Ge ba leloko ba mosola ka mokgwa owe a šumilego ka ôna, monna a bolabola gore le bitša taba e, gore ke bosôla, ngwana yowe madi a a melegego a semadi a ka, ke lona lebaka lewe ke rego a se bosola. Taba e, ba ile ba e šoma ka sephiri, ba dira gore ba phumise mosetsana, ba dira bjale, ba ntšha mpa ya mosetsana ba napa ba mikiša.

135. Monna yowe a goba a mo tšea a ka a tseba selo, empa ka ho pudu tša tsela o ile a kwa, a seke a di šala nthago. Tšeano e tšisa ke batswadi.

Ga gona taba goba mokgonyana o šetše a nyetše ga makgolo wa gagwe

/ge a ka e.....

ge a ka e tlhagisa gore o tlhala mosadi, dithoto ka moka tsewe batswadi ba mothepe ba di amogetsego, ba ka seke ba kgona gore ba di boetse morago. Taba ena ya go nyala ke setlamo se segolo, sa gore batswadi ba mosetsana ba seke ba tlhanogela kwanone ya bona le mokgonyana, ka gobane bo jela pele bo a bolaya. Lege motho a ka fitlha ele lehumu, a re o nyaka gore a tsene ka lapeng, a ba swanela go dumela ka gobane ba lle mesebja ya morwa mokete.

Makgolo wa mosogana.

Monna yo mongwe wa ga Motlhabe o ile apisa mosadi ga leloko laga Lokweng, a isa mabotsi, a ba a nyala mosadi wa gagwe, ka lesome la dikgomo le dikgomo tse pedi le pudi tse phethago menwana e medi.

136. Makgolo wa mosadi, ka tsatsi le lengwe a tswa a gapa dipudi a libile motseng wa bo lesogana, ge a fitlha a re go batswadi ba lesogana, tseang masepa a lena, ka moswana le tle x le gape dikgomo tsa lena a ke sa le nyaka.

Ba roma sebaka sa ya ga Lokweng, gore motlhomong makgolo o be a nwele a e kwa bjalwa, sepela o re butsi setsa gore ke nnete ge a re re tle re tsee masepa a rena. Makgolo wa mosogana a re, ke nnete kere a tle a tsee masepa a gagwe. Sebaka sa boetse mantso ga mokgonyana, mokgonyana a re, sepela sebaka o botse ba ga Makgolo, gore a raka ra fana dikgomo re le ba babedi, a botse ba gabo le nna ke sa botse ba gesu.

Ge a tsama a botse ba gabo, ba gabo ba mosola gore o dirile phosi o swanetse go rapela mokgonyana wa gago. Ba romela sebaka sa bona ga mokgonyana gore sepela o ba botse ditaba, dieme, yo mongwe wa gesu o sa etile e tlare ge a buile ra kgona re motsa.

137. Makgolo wa motho ge a ile a roga mokgonyana, o lefa ka bjalwa. Motho yola wa go eta, ke bjalwa, ka letsatsi le lengwe ke moka bjalwa bja tsena. Morumiwa a re ke rumile ke baga Lokweng ba ile re tle go rapela mokgonyana.

Mosogana o ile a leka go gana, ka gore ke nyaka dikgomo bjale ka ge ba itse ke tsee masepa a ka. Bakgalabje ba tlhogi tse di tshweu ba kokobanela mosogana go bolela gore ba dirile phosi, bjale ba rapela yona phosi. Ka baka la batswadi mosogana a ba a dumela.

Ba ga malome a motho, mosetsana yo mongwe le yo mongwe, ba bega motlogolo gore re tswenya ke masogana, ka go riale more ba direla

/gore ge.....

gore ge a nyaka go mo tšea motswala wa gagwe a mo tšee. Ge a ka mo lokolla gore monna yo mongwe a mo tšee a go sana tsela ewe a ka tselanago ka yōna.

Lehu la mothepa yowe a nyetšwego, batswadi ba mothepa ba ya ba bega batswadi ba mosogana gore rena a ra diša. Batswadi ba mosogana 138. ba ka seke ba ya go gapa dikgomo tša bona, ka gobane polêlê ere lehu a ba tlhale. Teng ga lokwa ga go fele, go tla no tlholega mosadi yo mongwe. Ge go kaba le ngwana yo mongwe wa mosetsana ba swanetše go bega, ke moka ba yo mo tšea, o tla le gatogo la mohu.

Mosogana, mosogana ge a ka hwa pele ga gore a beke mosadi wa gagwe. Ge a na le moratho wa gagwe o swanetše go mo tšea goba ke mogolo o swanetše go mo tšea, a tle a dula naê. Ga go ile ka gobane moratho wa gagwe o hwile a sešu a dula naê.

Ge ele gore mohu a na bo ngwanabo, batswadi ba mohu ba swanetše go tšea mosadi, ke moka ba tle ba mmee lapeng yo mongwe yo a mo nyakago o tla fitlha a dula naê. Lege ele motho wa theko, bana ba aba bêlêgago ke bana ba mong wa dikgomo.